

Copyright (c) Zlatko Lukic 2001. All Rights Reserved.

Uz dozvolu autora objavljeno na <http://www.bosnianlanguage.com>

Materijal preuzet sa stranica <http://hjem.get2net.dk/VRBAS/pedia/obicajneposlovice.html>

Autora mozete kontaktirati kroz info@bosnianlanguage.com

POSLOVICE VEZANE ZA OBICAJE

A

B

Baca (mu) grah. – F oznacava bacanje graha kao jedan od rijetkih nacina predvidjanja sudbine koji priznaje tradicionalni islam i, u BiH je nekad bio vrlo rasiren obicaj. U tom cinu onaj koji baca grah, odnosno gatara (posto su to uglavnom zene) svojevrsan je medijum izmedju visih sila (dzina) i onoga kome je proricanje namijenjeno. Za taj oblik predvidjanja buducnosti mnogi su skloni reci da je tacniji od ostalih.

Baci grumen zemlje. – F se kaze onome ko ili ne zna ili je smetnuo s uma da obavi simbolican gest prilikom sahrane. Obicaj je kod mnogih naroda i religija da pri sahrani bliznji, a i ostali uzmu grumen zemlje sa gomile i bace ga u raku u koju je stavljen kovceg (ili tabut) sa umrlim. Smisao toga cina je da zivi ucestvuje u sahrani umrloga, a potice iz staroga vijeka u kojem su svi pripadnici jednoga roda kopali jamu i zatrpavali u nju svoga umrloga.

Baci novcic u fontanu. – I je sugestija onome koji zeli da mu se ostvari neka intimna zelja. Porijeklo obicaja dolazi od vjerovanje da ce metal u vodi pokrenuti dobre duhove da se covjeku ispuni zelja. Obicaj je rasiren u cijelom Svijetu i dio je alkemicarskih eksperimenata.

Baci zub iza sebe (na tavan). – I je sugestija koja je dio praznovjerice koja je vezana za ispadanje prvog dječijeg "mlijecnog" zuba. U narodu se vjeruje da ce bacanje zuba doprinjeti da dijete ubuduće ima jace i zdravije zube od onog koji mu je ispao. Bacaju se iza ledja sa namjerom da se izgube, ili na tavan gdje ce ih ondijeti neke sile. S druge strane mnogi roditelji cuvaju dječije zubice jer se vjeruje da bi tudji pronalazak tih zubica uzeo djetetu njegovu snagu i zdravlje.

Basun sag olsun – F je izjava saucesca kod muslimana, a znaci: "Neka ti je zdrava glava." Tur. basun – glava + sag – zdravo + olsun – neka bude. Odgovara se sa v. *Dostun sag olsun.*

Bi(t) ce skoro propast svijeta, nek propa(d)ne nije steta. – I s pocetka XX stoljeca koja naglasava egzistencijalnu depresiju Bosnjaka, odnosno svih onih propalih slojeva koje je unistila austrougarska uprava v. *Pred kijamet...*

Bijeli konac – na tebe misli misli crni momak. – I je djevojačka praznovjerica u kojoj pojava bijelog konca na garderobi oznacava mogucu simpatiju crnog momka prema toj djevojci, v. *Crni konac...*

Bosanski kum. – F je iskarikirana slika Bosanca koja ga prikazuje kao nemoralnu osobu koja spava (prije mladozenje) sa njegovom mladom prvu bracnu noc, v. *Crnogorski kum.*

Bosna je potekla serbetom, ali i muselezom. – P iz XV stoljeca koja se ocuvala do danas jer slikovito izrazava mentalitet tadasnjih Bosnjaka pri prelasku na islam. Dolaskom Osmanlija islam je u BiH sugerisao da se piju pica koja ne mute duh, kao sto je npr. tur. serbet – voda zasladjena medom. Ali, Bosnjaci koji su do tada pili medovinu – vino sa medom, nastojali su da zadrze nesto od svoga "zabranjenog voca", pa su i dalje nastavili tajno da piju tur. muselez – most, siru, tj. nedozrelo vino koje je imalo mali procenat alkohola u sebi. Smisao P je: otkako je vino zabranjeno, pocelo se jos vise piti.

C

Ceh placa onaj ko(ji) zove. – P je kafansko pravilo po kojem onaj koji naruci pice za jedan sto (dakle koji pita ostale sta ce popiti pa to kaze kelneru) sam placa tu turu pica, jer ju je on narucio, zvao. Sintagma dolazi od obicaja koji je praktikovan poslije kalfinog polaganja ispita; on je bio duzan da pocasti majstora i clanove ceha, njem. Zech – esnaf, zanatsko udruzenje.

Ceh se zove za cijeli sto. – I je kafanski obicaj da si narudzba vrsi sa sve pristune za stolom, a odnosi se jednako i za sve goste ako sjede za drugim stolom, makar je samo jedna osoba trebala biti pocascena.

Crni konac – na tebe misli plavi momak. – I je djevojačka praznovjerica u kojoj pojava crnog konca na garderobi oznacava mogucu simpatiju plavokosog momka prema toj djevojci, v. *Bijeli konac...*

Crnogorski kum. – F; postojao je obicaj kod Crnogoraca da kum zamjenjuje mladozenju prvu bracnu noc.

Poslije prve bracne noci pred javnoscu se morala pokazati krvava plahta kao dokaz da je nevjesta bila nevina. Kao predostroznost, da bi defloracija uspjela, u slucaju da mladozenja zbog pijanstva, sna ili necega treceg, nije u stanju da izvrši defloraciju pojavljuje se kum koji spasava obraz mladozenji, nevjesti, a i nevjestinoj porodici. Zadnje zvanično crnogorsko kumstvo zabilježeno je 1896. pri vjencanju kcerke kralja Crne Gore Nikole I – Jelene i kralja Italije V. Emanuela III Savojskog. Fraza se danas koristi uglavnom u sali, a u slucaju v. "bracnog trokuta" misli se na muzevog prijatelja koji spava spava sa njegovom zenom.

C

Cast svakome – veresije nikome. – P je deviza trgovaca i ugostitelja koji nisu voljni da svoju robu i usluge daju na veresiju, na povjerenje, mada oni svaku svoju misteriju uvazavaju.

Cega se dohvatio to je i postao. – P je odraz arh. obicaja. Kada djete prohoda pred njega se iznesu stvari koje ljudi koriste u prakticnom zivotu, tj. one koje simboliziraju njegovo zanimanje, najcesce su to: knjiga, novac, sjekira, vreteno. Ono prema cemu dijete podje i cega se prvog dohvati ljudi tumace kao njegov zivotni izbor zanimanja.

Ceka se petnaest akademskih minuta. – V. F *Petanest akademskih minuta.*

Celo (stola) nije u procelju, vec tamo gdje gazda sjedi. – P se odnosi na one ljude koji u drustvu diktiraju raspolozenje i pravila igre, jer i tamo gdje sjedne gazda jeste centar prema kojem je usmjerna paznja ostalih.

Cetr(d)es(et)nica je prosla, mozes se otkriti. – I; cetrdesetnica (ceteresnica) je cetredest dana od smrti rahmetlije/pokojnika. U islamu, a i u krscanstu cetrdeset dana je ciklus koji je potreban da bi iz umrloga izašla dusa i uzasla na Nebo. To je tradicionalni period tugovanja za umrlim, a na cetrdesetnicu se zavsavaju sve zabrane zalosti, ovom izrekom napominju zenu umrlog da moze otkriti kosu koju je bila pokrila na dan smrti muza, v. *Zastri ogledalo.*

Ciji kruh jedes – njegovu pjesmu pjevas. – P je komentar i deviza ponasanja onoga ko je ovisan o drugom.

Cini istiharu. – F se odnosi na onoga muslimana koji obavi namaz sa namjerom da mu san donese odgovor na nesto sto zeli da sazna. Tur. sitihara – ispitivanje.

Cist racun – duga ljubav. – P naglasava da se posudjeno mora vratiti kako bi odnosi izmedju ljudi ostali harmonichni, v. *Jesmo braca, ali kese nam nisu sestre.* Odgovara latinskoj: *Clara pacta boni amici.*

Cuvaj mi palceve. – F kaze onaj koji ide da obavi neki veoma vazan posao, npr. kada student ide na ispit, kaze se zato sto se smatra da taj gest, (koji je praznovjerica) da je palac savijen ispod ostalih prstiju donosi sreću.

Cuvaj se covjeka sa zecijom usnom. – I je praznovjerica koja naglasava urokljivost osoba koje imaju zeciju usnu.

Cuvaj se obiljezenog covjeka. – I; postoji uvjerenje u narodu da osobe koje imaju neki tjelesni nedostatak (razrokost, grbu, hromost) mogu svojom kletvom zaista nanijeti zlo onome ko im se zamjeri, v. *Obiljezen covjek.*

Cuvaj se razroke zene. – Arh., biblijska P koja razrokim zenama pripisuje nemoralan karakter, v. *Razroke zene...*

Cuvaj se zene koja ima veci dlan (stopalo) od tvoga. – P sugerise da ona zena koja ima veci dlan (ili stopalo) nego sto ga ima muz je dominantnija u porodici i samim time ugrozava muzev autoritet.

Cuva mu fige. – F znaci: "Cuva mu sreću", tal. figa – smokva, (kod nas znaci i v. "sipak", ova F snaci isto sto i v. *Cuvaj mi palceve.*

Cuvanje pokojnika. – F oznacava odbicaj da se nocu cuva pokojnik kako se ne bi nesto nepredvidjeno dogodilo, ili kako ne bi v. *Preskocila ga macka.*

C

D

Daj mi nesto sitonog(a), da se ne svadjamo. – I koja se izgovara kada neko pokloni nekome neki ostar ili opasan predmet; makaze, cakiju, upaljaj, pistolj. Tada onaj koji poklanja trazi od onoga koji prima poklon, simbolicko, sitne pare kao da otkupljuje taj dar, jer se u narodu smatra da ce se ono dvoje svadjati ako medjusobno poklanjaju jedno drugom ostre stvari.

Da kucnem u drvo. – I; kada se desi nesto sto nije bilo sigurno da ce se desiti, nego se samo pritajeno ocekivalo; I izrazava zadovoljstvo ishodom dogadjaja. Kucanje u drvo je paganski nacin da se umilostive demoni u kuci, kucanjem se duhovima stavlja do znanja da covjek racuna na njihovu dobrotu.

Dali joj nakoljence. – F oznacava obicaj pri vjencanju kada u toku svadbe mladoj stave djecaka u krilo kako bi njeno prvorodjence bilo musko.

Dao joj jabuku. – Arh. F koja je komentar na mladicev postupak prema djevojci: onoj djevojci koju momak

dadne jabuku on joj time stavlja do znanja da ju je izabrao za sebe i da ima namjeru da se ozeni sa njom.

Da okrenemo fildzan? – F; vema cesto pitanje komsinica i rodica kada se nadju na kafi. Okretanje fildzana je uvod u gatanje iz taloga kahve, v. *Gleda u fildzan*.

Da se udarimo guzicama (pa da idemo)! – I; jedan od paganskih nacina pozdravljanje pri rastanku bio je i dodirivanje straznjicama, I i danas ga koriste stariji ljudi.

Da tri puta pljucnem. – F; kada neko prica o nekoj bolesti ili necemu ruznom, a boji se da sam sebe ne urekne, obicno ovo kaze i tri puta pljucne u stranu vjerujuci da ce time odagnati zlu kob i uroke, jer prica o necemu sto ne zeli da se njemu desi, npr. "Nije ni znao da ima rak, da tri puta pljucnem.", v. *Pomjeri se sa mjesta. i Nemoj na sebi pokazivati*.

Dig(a) o se na lijevu nogu. – F; u ovom svijetu desnjaka sve sto je lijevo na neki nacin nije standardno, osim toga u mnogim religijama, pa i u islamu lijeva je strana tijela pod uticajem sejtana, pa se pod ovim misli da je covjek nerasplozen i da mu tada nista ne ide od ruke, jer se time baksuzirao.

Dinar rakije – tri meze. – P sugerise umijece aksamlucenja u kafani: treba piti pice koje kosta tri puta manje nego meza - kako se covjek ne bi brzo napio. v. *Dva dinara...*

Djevojacka kletva je najteza. – P koja polazi od ubjedjenja da je kletva nevinih djevojaka jaca nego druge kletve, nje se treba osobito cuvati, jer ako neko nanese zlo nevinoj djevojci, ona ga moze prokleti i nesreca ce prokletnika sigurno stici.

Djevojacko ogledalo. – F se odnosi na prvo ogledalo koje djevojica dobije kada se zadjevojci, cime joj se stavlja do znanja da otada sama pazi na svoj izgled i higijenu.

Dobio (donio) mustuluk. – F se kaze za onoga ko je donio pozitivnu vijest, tur. mustuluk – nagrada donosiocu dobre vijesti.

Dobio sunetluk. – F; poslije obreda sunecenja djecak od rodbine i roditeljevih prijatelja dobija poklone; slatike, igracke i novac i tada se kaze da je dobio sunetluk.

Dok kilu luga ne izvadite iz peći ne mozete reci da se znate. – P najcesce mati kaze kcerki za buducega muza. Potrebno je dugo biti zajedno, grijati se kraj iste peći, da se cak kilogram luga, tj. pepela iz peći izvadi, a za to je treba skoro godinu dana, da bi se tek poslije toga perioda moglo reci da se supruznici znaju, v. *Kada kilu soli pojedete...*

Domazet je crn gavran. – P istice nezahvalnu situaciju onoga ko se ozenio i otisao da zivi u nevjestino mjesto. Grč. doma – kuca + zet – mladozenja koji zivi u kuci svoje mlade, tj. njenih roditelja.

Donio bajramluk. – F; povodom islamskoga praznika Bajrama vjernici darivaju jedni drugima poklone, oni tada odlazeci na svetkovinu praznika donose bajramluke, poklone za Bajram. Kada mladji poljube starije u ruku poslije cestitanja Barjama takodjer dobiju bajramluk koji je po sadrzaju slican kao v. *Dobio sunetluk*.

Dostun sag olsun. – F je odgovor na muslimansku izjavu saucesca, v. *Basun sag olsun*, a znaci: "Neka si mi zdrav prijatelj." Tur. dost – prijatelj.

Dosle mu vile pred oci. – P se kaze kada neko ima veliku nevolju, a to stanje poredi se sa situacijom iz slavenske mitologije kada vile nisu nekome naklonjene, vec spremne su da ga uniste, v. *Nagazio na vilinsko...*

Dota je zmota – P naglasava da nije sva car uspjesnog vjencanja u dobrom mirazu. Tal.: dota – miraz, zmota – zabluda.

Do tri puta Bog pomaze. – Krscanska P koju su usvojili i muslimani u BiH, a koja istice da ce Bog covjeku pomagati najvise tri puta da ovaj ostvari svoj plan.

Dva dinara meze, jedan dinar pica. – P je uputstvo onima koji ne znaju meraklijski da se ponasaju u kafani, a istice da covjek treba za mezu platiti duplo vise nego za pice, v. *Dva reda meze...*

Dva reda meze, jedan red cuge. – P je savjet starijih ljudi mladjima koji ulaze u njihovo drustvo a ne znaju aksamluciti, nego se brzo piju, znaci: dva puta zamezi, uzmi dva zalogaja hrane, pa onda popij samo jedan gutljaj pica, v. *Dva dinara meze.*

DZ

DJ

DJurdjevdansko pranje (umivanje). – F oznacava ritualno umivanje lica ili pranje cijeloga tijela koje se obavlja pri izlasku sunca na DJurdjevdan (6. maj) a prisutan je kod svih naroda u BiH. Sam praznik je vezan za proljece i ozivljavanje prirode poslije zime, potice iz predkrscanskog doba. Smatra se da DJ. p. cisti tijelo i dusu vise nego inace. U biti krscanski praznik, preuzeli su ga i muslimani, pa tada izlaze na rijeku i uzimaju abdest, a poslije obavljaju namaz.

E

Evo dimnjacara – uhvati se za dugme. – I je cesta kod mladjih (pogotovo djevojčica); pojava dimnjacara oznacava sreću. Ona koja prva ugleda dimnjacara kaže to drugoj i tada pozele nešto. Porijeklo te situacije dolazi po austrijskoj predaji iz doba jedne od opsada Beca od Osmanlija. Jedan dimnjakar, obavljajući svoj posao, sa krova je vidio turske trupe koje su se uz Dunav približavale Becu i obavijestio je vlasti o tome. Bečlije su, zahvaljujući tome stigle da se organiziraju za odbranu grada. Od tada pojava dimnjacara oznacava sreću i moguće ispunjenje želje.

Evo lubenica, proslo je ljeto. – P; pojava lubenica u julu ili augustu u BiH se tumači skorim odlaskom ljeta, jer lubenice uspijevaju u principu pred kraj toplih perioda.

F

Fatimin fal. – F oznacava onaj raspored grupica graha (hatmi) u v. *Bacanje graha* koji najavljuje povoljan ishod za onoga kome se gata pomoću graha, F. f. je dobio ime po kcerki Muhammeda a.s., hazreti Fatimi koja je prva upraznjavale bacanje graha.

Fatimina ruka. – F je naziv pustinjske biljke Oriješta koja, kada se sasusena stavi u posudu sa vodom rasiri se u obliku ruke. Predaja kaže: ako se biljka drži u vodi kraj porodilje, ona će lakše roditi. F. r. je također hamajlija koja stoji onoga koji ju nosi od uroka, a "prsti" F. r. predstavljaju Poslanikovu porodicu: palac Fatimu, kaziprst njenoga muža Aliju, srednjak Muhammeda a.s., a prstenjak i mali prst njene sinove Husejna i Hasana.

G

Gdje cete, sa(d) ce kafa! – I; kada su gosti dugo bili u posjeti, tada se ukucani sale, u smislu: "Mogli ste još ostati, upravo smo pristavili dočekusu." *Dočekusa* je kafa koja dočeka goste, *razgovorusa* ona uz koju se prica, a *sikterusa* se pije pred polazak. U tom kontekstu ukucani mogu misliti i na ovu zadnju kafu: "Popij sikterusu, pa idi!"

Gdje dodje nevjesta, zaovi nema mjesta. – P je komentar na poslovično neslaganje između nevjeste i zaove, odnosno superiornost jedne nad drugom.

Gdje je mnogo baba, kilavo je dijete. – P istice kada se mnogo ljudi, uglavnom žena bakice oko djeteta, a svaka od njih bi željela da ga na svoj način, hrani, njeguje i odgaja, onda takvo dijete ne uspijeva da usvoji ni jedan od tih obrazaca kojim ga odrasli uče, nego se izrodi u slabasno i nesposobno dijete, v. *Ne mogu tri kuće odgajati dijete*.

Gledaj djevojku u polju, a ne u kolu. – Arh. P koja istice da djevojku koja je za udaju treba gledati kakav je radnik, a ne koliko je lijepa.

Gledaj majku, a uzmi kcerku. – P je krilatica starijih ljudi po kojoj se kvaliteti djevojke mogu otkriti u ponasanju majke, v. *Prije nego što zaprosiš...*

Gleda se u oci kada se kuca (nazdravlja). – F je sugestija i opomena onome koji ne gleda u oci onoga kojem nazdravlja – da je to nepristojno prema onome s kojim se kuca časom, dakle treba ga gledati ga u oci.

Gleda u fildzan. – F se odnosi na gatanje pri kojem se tumače figure koje soc, talog od kafe napravi na fildzanu.

Gore ti usi – neko te ogovara. – I; kada nekome "gore" usi, kada prisutni vide da su se nekome usi zacrvenile, a sama osoba osjeti da ju svrbe usi (sto je inace simptom naglo povišenog krvnog pritiska) narod to tumači da tu osobu neko ogovara, jer se naslucuje da će njene usi cuti neki traci o sebi, v. *Stuca mi se – neko me spominje*.

Gradi kucu u svakom gradu. – P je savjet da covjek treba u svakom mjestu sebi stvarati situaciju kao da će u tome gradu i živjeti, znaci da se zblizava sa ljudima, da bude dobar sa tamosnjim vlastima i slicno.

Grieh ne ulazi na usta, nego izlazi (kroz njih). – P između ostalog opravdava uzivanje i u alkoholu. Za neke ljude veci je grieh kada neko psuje, ogovara, laže (sto izlazi iz usta), nego ako neko pije alkohol. Medjutim, pri tome se zaboravlja da pijan covjek cesce dolazi u situaciju da psuje nego trijezan.

H

Hair dovu ucinio. – P oznacava molbu Bogu za sreću. Može se odnositi i na onoga koji je dao nekome svoj blagoslov. Tur. hair – dobro, dova – molitva Bogu sa namjerom da se ostvari neko dobro djelo.

Hajde da prelomimo jadac. – I je prijedlog da A i B uzmu kosćicu i da ju povuku svaki na svoju stranu. Onome kojem ostane veci dio kosćice u ruci on je dobio opkladu, ili će mu se ispuniti zamisljena želja. Tur. jadac – prsna kost pileta u obliku slova V.

Haj(de)mo se potucati jajima! – I je poziv drugoj osobi da se gata udaranjem jaja jedno o drugo. Obicaj je vezan za krcanski blagdan Uskrs. Dvoje uzmu kuhana jaja i udaraju jedno jaje o drugo. Onaj kome pukne

ljuska jajeta je "izgubio", nije u pravu, ili mu se neće ostvariti želja, a onaj kome jaje ostalo citavo je pobjednik.

Halalite li ljudi ovom rahmetiliji? – F obično upućuje imam koji predvodi dženaze-namaz i pita prisutne na dženazi da li oprostaju greske rahmetlije – na šta prisutni kazu da mu sve oprostaju, tj. halale.

Halal ti bilo! – F se kaže onome kome se dopušta da učini nešto što bas i nije po volji onome koji kaže F. Tur. halal – ono što je vjerski dopušteno.

Hladne noge – vruća ljubav. – P se odnosi na žene i tvrdi da one koje imaju hladna stopala, u krevetu su vatrene ljubavnice.

Hodzin zapis – F; hamajlija koja je namijenjena izlječenju nekoga, da se ostvari neka želja ili da se pogorsia nečije zdravstveno stanje; vrlo sugestivna, ali i opasna magija. Imao sam mogućnost da davno upoznam hodzu koji je poslije rata objavio nekoliko knjiga iz islamskog ezoterizma i mogu reći da nije u pitanju praznovjerica..

Hukni tri puta i pozeli nesto. – I koriste mlađe osobe, a i zaljubljeni parovi. Ako jedno od njih primjeti da je drugome spala trepavica na obraz, uzet će trepavicu između kaziprsta i palca i reći ovu "formulu" za ostvarenje želje. Oboje će po tri puta naizmjenično huknuti "dio duše" u vrhove sastavljenih prstiju između kojih je trepavica i po tom pozeljeti neku svoju intimnu želju. Po tom će onaj koji je držao trepavice zapitati drugu osobu koji će prst. Druga osoba će izabrati prst, a na to će prvi rastaviti prste. Onome, na čijem prstu bude trepavica, po ovoj praznovjerici, ostvarit će se zamisljena želja.

Hvata sevap. – F se odnosi na onoga ko svjesno čini dobro djelo kako bi sebe prikazao boljim nego što u sustini jeste.

I

Ibadet učinio. – F se odnosi na osobu koja se upravo moli Bogu, tur. ibadet – molitva.

Igra mi oko, desi(t) će mi se nesto ružno. – I, kada čovjeku "zaigra" trepavica bilo kojega oka to se u narodu tumači kao predznak da će mu se desiti nešto loše.

Ima falinku. – F se najčešće koristi na selu, a odnosi se na nekoga ko ima neku (uočljivu) tjelesnu manu, kome dakle nešto fali, nedostaje, v. *Nije bio u vojsci*.

Ima l(i) bujruma? – F koja ponekada zamjenjuje pozdrav pri dolasku u kuću; ako onaj koji je tek došao negdje zatekne nekoga da jede obično ga pita ovo iako možda ne misli stvarno da jede; odgovor na ovo je obavezan poziv da se sjedne za sto.

Ima l(i) mustuluka? – F; ako je saznao za neku lijepu novost, neki dobitak, tada onaj koji ulazi u nečiji dom da donese tu vijest, sa vrata odmah ovako pita ukucane, jer su oni dužni da mu daju, tur. mustuluk – nagradu za donosioca dobre vijesti.

Ima spusetnu guzicu. – F je str. komentar na izgled ženske zadnjice za koju neki muškarci vjeruju da takve žene teško doživljavaju orgazam.

Ima usi kao zec – živjet će sto godina. – P; u narodu postoji uvjerenje da ona osoba koja ima duge usi može pozivjeti duboku starost.

Incest – familje fest. – Ova P nije bosanska, niti je na bosanskom već na švedskom jeziku. Ipak, često je koriste Bosanci u Skandinaviji kada se govori o moralu Nordijaca. U prevodu znači da je incest praznik familije. U nekim skandinavskim (pretežno aristokratskim) porodicama naprave se orgije na kojima poslije obilnog ispijanja alkohola otac ima intimni odnos sa kćerkom (često joj bude prvi muškarac u životu). Tom činu prisustvuje ostatak porodice. Mnogo rjeđi je incest između majke i sina, ali i to se desava.

I pas legne da se rucak slegne. – P; poznato je da psi poslije obroka legnu. Ljudi koriste ovu P da opravdaju svoje izlezavanje poslije rucka, jer kada to može pas, može i njegov gospodar.

Iskat duša isce. – P se odnosi na sirotinju koja prizeljuje milostinju jer od nje živi. Tur. iskat – milostinja koja se dijeli siromasima "za dušu" umrloga, prije dženaze. Oni su primivši iskat dužni da prouče određene molitve za dušu rahmetlije.

Isaretom govori. – F je komentar na osobu koja "govori" mimikom i gestikulacijom nastoji da objasni ono što ne želi da iskaze riječima. Tur. isaret – gestikulacija.

Iscil mu se čini. – F se odnosi na onoga koji nešto pretpostavlja, naslućuje; tur. iscil – slutnja, sumnja.

Isli na vidjenje. – F je komentar na posjetu onih koji su isli da se vide povodom skorasnijeg vjenčanja. Budući mladoženja sa ocem ode u dom buduće mlade da je "vide", da procijene stanje u njenoj porodici i da vide da li je situacija povoljna za vjenčanje.

Isli u otimanje. – F je komentar na arh. običaj koji je danas veoma rijedak, jer je ostatak predkršćanskog običaja kada su mladići isli u drugo mjesto ili pleme (tzv. endogami brak) da otmu sebi djevojku koja će im postati žena.

Izas(a) ti jacimcak – nekome si se zamjerio. – I je upućena onome kojem se pojavio jacmicak (ili jacmir – zove se ovako jer lici na zrno jecma) na očnome kapku. Pojavu jacmicka narod tumači praznovjericom da se

ta osoba nekome zamjerila, tj. da ga je neko urekao.

Izasle ti nejebice. – Saljiva F koja se kaze nekome ko je dobio bubuljice na licu. U narodu postoji uvjerenje da apstiniranje u seksualnom pogledu dovodi do pojave bubuljica na licu.

Izljecila ga Gospa. – F je komentar na neobjasnjivo, slucajno, spontano izlječenje (ili zalječenje) neke rane ili bolesti koje katolicki zivalj u BiH pripisuje natprirodnoj moci Gospe Medjugorske.

Izmedju dva zla biraj manje. – P savjetuje covjeku koji je prinudjen da od dva zla koja ga okruzuju izabere manje.

Izn(i)jela plahtu na postenje (vidjenje). – F je komentar na ahr. obicaj koje je vec iscezao, a bio je obavezan poslije prve bracne noci. Mlada je morala, da bi dokazala svoju tjelesnu nevinost na prozor iznijeti plahtu na kojoj je trebalo biti krvi, cime bi dokazala da nije imala prebracno iskustvo tj. da je prije braka bila "postena".

J

Jadna je u onoj kuci gdje koka pjeva, a horoz se ne cuje. – P je komentar na bracne partnere kod kojih zena ima vodecu rijec.

Janje moje. – F koja je proizasila iz vica: covjek je dolazio nekome ko ima veze, da bi mu ovaj sredio neki problem, a svaki put taj bi ponavljao: "Janje moje". Covjek to nije shvatao, mislio je da ga ovaj simpatise kao covjeka i da mu zato tako govori, sve dok sam nije nadosao na ideju da za uslugu covjeku ispece janje. Kada je onaj drugi vidio ispeceno janje rekao je: "Dobro je janje moje." i poslije mu je rijesio problem. F se govori kao komentar da nekome treba nesto dati kao protuuslugu, ili mito za ucinjenu stvar.

Jedinica, u majke razbludnica. – Arh. praznovjerica koja sugerira da su kcerke jedinice nemoralne, ustvari prije bi se reklo da su razmazene.

Jesmo braca, al(i) kese nam nisu sestre. – P sugerira da ljudi trebaju imati korektne novcane odnose bez obzira na uzajamnu bliskost medju njima; kaze se kada npr. neko trazi novac na posudbu, a nije vratio ni raniji dug, v. *Cist racun duga ljubav*.

Josipov brak. – F je komentar na bracni par koji nema intimne odnose, a poredi se sa Josipom, muzem Djevice Marije koji sa njom nije spavao.

K

Kada kilu soli pojedete mozete reci da ste se upoznali. – P; da bi muz i zena pojeli kilogram soli potrebno je mnogo vremena. P sugerise ljudima koji se malo poznaju, a zele sto prije stupiti u brak da jos vremena provedu zajedno prije nego sto se konacno odluce ne vjencanje, v. *Dok kilu luga ne izvadite iz peci ne mozete reci da se znate*.

Kada se baja u oci se gleda. – P se kaze nekome s kim se razgovara, a taj ne gleda u oci jer prikriva svoje prave namjere; arh. bajati - proricati sudbinu.

Kada ti najvise saka dodje, otvori prozor – valja(t) ce svakome. – P sugerise gostoljubivost prema svima, cak i onda kada u dom dodje neocekivano mnogo ljudi, jer nikada se ne zna kome ce taj postupak valjati.

Kada ugasis svjetlo – sve su iste. – P; ovaj, muzjacki stav sugerise da ne treba po ljepoti birati zene sa kojima covjek misli biti samo jednom u krevetu, jer u mraku im se ne vidi lice, ni njihova ljepota, a ni ruznoca.

Kad je najsladje – prekini. – P je hadis koji je nasao svoje mjesto u bosnjackim izrekama, ovdje se odnosi na hranu i iskazuje principijelan stav prema jedenju. Onaj koji se pridrzava ovog pravila vjerovatno ce biti zdraviji, a i nece se udebljati.

Kad je senluk nek(a) i hala gori! – P; nekada se prilikom aksamluka u prirodi, prije nego sto pocne provod pravio i nuznik da ljudi mogu vrsiti nuzdu. To mjesto se pokrivalo granjem kako bi bilo zaklonjeno. Pred kraj pijanke neko bi viknuo da treba paliti halu i djeca bi zapalila nuznik sto je znacilo kraj derneka. Kasnije je taj gest nasao svoje mjesto u kafanama kada kelner paljenjem i gasenjem svjetla najavljuje fajront. P se kaze u velikom raspolozenju, onda kada to raspolozenje prelazi cak i u destrukciju, pa je P popracena razbijanjem case i sl.; tur. senlik – veselje.

Kad pijemo slatku? – F je pitanje koje se postavlja vjerenicima i njihovim roditeljima; "slatka" je bilo koje pice koje se pije na dan vjencanja, dakle, pitanje se odnosi na to kada ce biti vjencanje. Pod "slatkom" podrazumijeva zasladjeno kuhano vino ili rakija.

Kad se sirotinja (zec) zeni svako ide u svatove. – P; nas narod voli ici na svadbe. Kada na neku svadbu dodje pretjerano mnogo ljudi, cak i oni koji nisu pozvani, tada domacin kuce u kojoj je pir, obicno zakuka svome prijatelju ovu P prikazujući sebe siromahom, v. *Svi jebu, a jedan najeb(a)o*.

Kadija tuce zenu, a siromah je hajrom cini. – P kaze: materijalno blagostanje ne mora biti garancija da u domu vlada sreca. Cesto se mogu sresti imucni ljudi koji ne znaju srediti svoj zivot, a i oni koji su skromnog

imovnog stanja, ali znaju sebi uljepšati zivot.

Kad lisica preko leda predje mozes i ti. – P je pravilo na selu jer lisica provjerava debljinu leda pa tek onda prelazi zaledjenu vodu.

Kad trece djemre udari u vodu – moze se kupati. – P je uputa kada se covjek smije kupati da se ne prehladi. Prvo djemre (kraj marta) udara u zrak i tada covjek smije disati i na usta, a da se ne prehladi. Drugo djemre (kraj aprila) udara u zemlju i tada se smije hodati bos, a trece djemre (kraj maja) udara u vodu i tad se covjek moze kupati u rijeci. Tur: djemre – talas.

Kafa nalivena i zena otkrivena ne mogu cekati. – P; kafa se pije dok je topla, a zena koja se otkrila ocekuje da ce joj muskarac prici. Ako se ceka, ohladit ce se i kafa i zena – i nece biti ono sto su bili.

Kako cemo – (po)lako cemo. – P se kaze kao komentar kada neko oklijeva u izvršenju svoga posla.

Kako doslo, tako o(ti)slo. – P; kada neko olako zaradi ili dobije npr. novac, pa ga brzo potrosi ili izgubi na kartama.

K(a)o ciganska (vlaska) mlada. – I; ponasanje nekih osoba (ne moraju biti u pitanju zenske osobe) ljude podsjeća na neke nevjeste koje hinje nevinost i neiskvarenost, a zapravo nisu takve. Sto se to ovdje pripisuje osobama iz ciganske, populacije uzrok je sto su se oni na Balkanu u proslosti smatrali nepouzdanim, prevrtljivim i nemoralnim osobama. U varijanti kadas se spominju Vlasi, misli se na Vlahe kao narod, a ne na Srbe. Inace, vlaske nevjeste veoma dugo se odjevaju prije izlaska medju svatove, pa i otuda izreka kojom se u tom slucaju ilustrira sporost i odugvlacenje.

Kasna zenidba, gotova sirocad. – P sugerira da nije pametno ozeniti se star, jer je moguće da kada postane roditelj uskoro i umre.

K(c)erku kara, nevjesti prigovara. – P istice lukavost svekrve prema nevjesti.

Klanj(a)o istiharu. – F se odnosi na onoga ko je obavio posebnu molitvu prije spavanja sa namjerom da u snu dobije odgovor na neki problem, tur. istihare.

Ko brzo sudi, lako se vara. – P upucuje da rasudjivanje treba biti temeljito kako se ne bi doslo do pogresnog, nevaljanog zakljucka, sto ne mora biti tacno, neki ljudi brze, a jednako ispravno zakljucuju od drugih.

Ko djevojku prosi vrecu lazi nosi. – P je komentar na roditelje koji zele da udaju svoju kcerku koja i nije tako dobra koliko je hvale.

Koga hoce karta, nece ga ljubav. – F je sala koju govore prijatelji jedan drugome kada nekome ide dobro u kartama; znaci djevojka ili zena ga ne vole posto je njegova sreca na strani karata, a ne na strani ljubavi.

Koga je Bog odlucio da kazni, prvo mu pamet oduzme. – P istice da Bog ludilom kaznjava ljude koji su to zaslužili, ali u pitanju je samo opomena, jer je, kako P istice, moguca i gora kazna od gubitka pameti, odgovara lat.: Quem deus perdere vult, primum dementat.

Ko ima novaca, bira zetove po volji. – **P naglasava vaznost bogatstva punca pri izboru djevojke za svog sina.**

Koja se cura odvec gizza, sreca je najzad izda. – P je opomena umisljenim djevojkama da bi mogle ostati neudate jer bi je mladici mogli shvatiti kao oholu osobu.

Koja se uzda ta se i uda. – P kaze: ona djevojka koja je sigurna u svoje kvalitete, naci ce sebi muza, a ona koja je nesigurna i nekomunikativna ostat ce u kuci i nece imati mogucnosti da nadje sebi izabranika.

Koja stuha! – F; kaze se za nekoga ko lose ili ružno izgleda, a poredi se sa stuhom. Arh. stuha - staroslavenski demon vremenskih neprilika: oluje, kise, hladnoce, a koji je olicen u ružnom covjeku.

Koja vocka pada zemlji sama, ne treba se ni bacati na nju. – Arh. P koja je opomena momcima da se ne zene sa djevojkama koje im se same nude.

Ko je skakljiv taj je lazljiv. – I se govori maloj djeci kada se kod njih primjeti da su skakljivi. Ako su rekli neku malu laz roditelji ih skakiljaju i tjeraju ih ovom I da priznaju laz, a oni da bi prekinuli skakiljanje priznaju istinu, v. *Ko laze taj i krade.*

Ko(ji) koga begenise, s(a) njim i eglenise. – P naglasava da one osobe koje su zaljubljene jedna u drugu naglaseno vole da budu u blizini jedna druge i da vode duge razgovore. Tur. begenisati – svidjeti se, eglenisati – pricati.

Ko(ji) zenu slusa – gori je od zene. – Arh. P koja istice da zenu ne treba slusati.

Ko kome (ovdje) serdzadu stere? – P; ako je situacija takva da ljudi gledajuci dvojicu kako se obojica ljubazno ponasajuedan prema drugom, ne mogu da ustanove koji je od njih dvojice uticajni ili ugledniji, onda se ovako zapitaju izrazavajući time nedoumicu; cesto su se ovako komentarisali dogadjaji na mirovnim konferencijama o BiH, a i danas je slicno.

Ko laze taj i krade. – P; kada roditelji kod djece primjere sklonost prema laganju onda im kazu P. Dakle, ako ih okolina ne zeli smatrati lopovima, oni ne smiju ni lagati, jer se u P podrazumjeva da onaj koji laze ujedno i krade, v. *Ko je skakljiv taj je lazljiv.*

Koliko je bilih vrana, toliko je dobrih zena. – Arh. P koja naglasava da je veoma malo dobrih zena, kao sto je i malo bijelih vrana.

Koliko kil(ogram)a – toliko sati. – I je pravilo pri pecenju telece glavuse. Dakle, ako glavusa ima tri kilograma tada se treba tri sata peci u pecnici.

Koliko mrva, toliko lazi. – I; kada neko pretjerano mrvi kruh pri objedu, onda mu se ovako kaze, jer u narodu je ustaljeno misljenje da onaj koji mnogo mrvi kruh – mnogo i laze.

Koliko para – toliko muzike. – P kaze: onoliko koliko se plati nesto, neka usluga, toliko ce covjek dobiti i ne treba ocekivati vise nego sto je platio, kao sto i kafanski muzicari sviraju samo onoliko pjesama koliko gosti naruce.

Koliko zica toliko godina. – P je hiperbola i kaze se prilikom darivanja npr. dzempera i pri tome se zeli onome kome je darovana da zivi onoliko godina koliko niti, tj. zica ima u dzemperu.

Kome tudja zena popije pamet, tesko njegovoj. – P je komentar na stanje nevjernog muza i njegovu zenu.

Ko na versiju daje(,) imanje, gubi i prijatelje. – P ima interesantno tumacenje, zavisno od toga gdje se stavi zarez u recenici, tj. pri govoru istakne logicki akcent. Ako se P kaze ne praveci pauzu gdje je zarez u recenici u zagradi (nego gdje je drugi zarez) P istice da onaj koji je predobar pa daje svoje imanje drugima na zajam gubi prijatelje; a ako se P kaze samo sa jednom pauzom (sa onim zarezom u zagradi), onda je poruka P jos rigoroznija: onaj koji uopce bilo sta daje izgubit ce i imanje i prijatelje. Ovo podsjeća na pitijska prorocanstva, v. *Ko pjeva, zlo...*

Ko nema zeta nema ni magarca. – Saljiva P koja zeta prikazuje slugom najcesce punice, a katkada i punca.

Ko nije lijep u 15. nikada nece biti lijep, ko nije pametan u 20. nikada nece biti pametan, ko nije bogat u 25. nikada nece biti bogat. – P naglasava karakteristike koje bi trebale biti vezane za odredjene godine covjeka i porucuje da onaj koji to tada nije postigao nece to nikada vise ni postici.

Ko pjeva, zlo(,) ne misli. – P ima dvojak tumacenje: ako se izgovori bez pauze (zarez u zagradi) znaci da onaj ko pjeva ne misli nikome zlo, ali ako se se izgovori samo sa pauzom gdje je zarez u zagradi, sasvim se mijenja smisao: onaj koji zlo pjeva, on uopce ne razmislja, v. *Ko na veresiju daje...*

Ko prije (prvi) djevojci – njemu djevojka. – Stara P koja istice vaznost na vrijeme zapocetog posla; onaj momak koji bude brzi od ostalih prvi ce prici djevojci i imat ce vise sanse da je osvoji od ostalih, odgovara lat.: Prior tempior portior iure.

Ko s djecom spava, usran se probudi. – Saljiva P: mala djeca preko noci mogu da se unere, pa tako i onoga koji spava sa njima; ovdje se misli da ne treba imati posla sa neiskusnim ljudima koji mogu upropastiti dobro zamisljeni posao.

Ko se za novac zeni – taj se udaje. – P je istice nezahvalnost udaje zbog miraza, jer se stavlja u podcinjen položaj prema puncu koji je dao miraz.

Ko svoju zenu bije, jednog djavola iz nje istjeruje, a deset utjeruje. – P naglasava negativnost fizickog kaznjavanja supruge, jer mu se zena moze ostvetiti.

Ko te nece, ne nameci mu se – ko te hoce ne poturaj mu se. – P sugerise umjereno ponasanje prema ljudima.

Ko trazi zenu bez mane, bez zene ce ostati. – P je opomena onim momcima koji traze savrsenu suprugu da bi mogli ostati stari momci, a istovremeno se istice da nema zene koja nema mane, sto je prewise uopsteno.

Ko tudjim ustima jede, ne umire od sala. – P je hiperbola i sugerira da onome kojeg drugi hrani nije dobro.

Kriju smrt. – F je ilustracija arh. obicaja kod sve tri nacije u BiH, a narocito kod Bosnjaka: kada umre neko mladji u porodici, cesto se krije smrt te osobe od onoga ko je u porodici najstariji, ili je bolestan. Ovaj merhametluk, ovo prikrivanje istine je tzv. bijela laz u namjeri da se clan obitelji postedi uzrujavanja koje mu moze pogorsati stanje.

Kriva mladenka. – F oznacava salu na vjecnanjima kada mladozenja dodje u dom mlade. Tada mu "podvale" mladu; neku babu pokriju da on misli da je to njegova nevjesta i on je povede sa sobom. Tada mu se K. m. otkrije i to je predmet svatovske sale. Arh. obicaj koji je skoro iscezao, v. *Otkupio sestru.*

Krmku treba niz dlaku. – P; krmak voli kada ga glade niz dlaku, pa tako se misli i na nekoga ko se po svome karakteru ponasa kao krmak. Ako se zeli biti dobar sa njim, ne treba mu protisloviti, v. narednu P:

Krmku treba uz dlaku! – P je parafraza prethodne P koja sugerira da se treba usprotiviti onome koji se ponasa arogantno kao krmak.

Kruh iz ciganske torbe. – I je praznovjerica i oznacava arh. obicaj da se djetetu dadne da jede K. i. c. t. u slucaju ako ono tesko ili nikako ne progovara. Izabrana je ciganska torba jer su Romi poslovice velike pricalice, v. *Treba popiti vodu iz zvona.*

Krvna njiva. – F se odnosi na imanje koje je nepravедno doslo u neciji posjed, a poredi se sa njivom koju su zidovski svecenici kupili za onih trideset srebrenjaka za koje je Juda Iskariot izdao Isusa Krista.

Krvna osveta. – F oznacava osvetu koja se generacijski, s koljena na koljeno, kao zavjet prenosi sa zakletvom da se ta osveta izvrsi. Krvna osveta je tradicionalni nacin satisfakcije kod ruralnog stanovnistva pravoslavnog zivlja u BiH, Crnoj Gori, Kosovu i Srbiji i jos se moze naci pokoji slucaj.

Krvno bratimljenje. – F oznacava prastari obicaj krvnoga bratimljenja pri cemu buduca braca po krvi zarezu sebe nozem na lijevoj ruci da bi pustili krv, a onda prinesu ruke jednu drugoj, da se posjekotine

dodirnu kako bi se krv “pomijesala” i pri tome izgovore zakletvu o bratimljenju. Obicaj je iscezao, a zadržao se kod primitivnih kultura, kod zatvorenika i nekih sekta.

Kuca bez djevojke – proljece bez cvijeca. – P naglasava vaznost djevojke u domu svojih roditelja.

Kuca casti. – F; ako kelner, sef sale ili gazda lokala naruci pice stalnim musterijama, obicno se to poprati ovom F.

Kud svi Turci tu i mali Mujo. – P ukazuje na naglasenu poslušnost, vjerovanje u izbor grupe i mirenje sa sudbinom okoline. P je nastala u vremenu kada su krscani Bosnjake islamske vjeroispovijesti zvali Turcima, pravilnije bi bilo: ”Kud svi Bosnjaci tu i mali Mujo”.

Kum donio – kum popio. – P kaze: desi se da gost donese nesto sto se moze pojesti ili popiti, pa popije ili pojede vise nego sto je red, onda to neko od ukucana ovako prokomentaris.

Kume, izgori kesa! – Popularna F na vjencanjima. Ovo znaci da kum treba istresti kesu da novac u njoj ne ”izgori”, jer moze biti da mu neko ”zapali” kesu, tj. Ukrade je, zato je bolje da se kum sto prije oslobodi novca, i ako to ucini u sto vecoj kolicini, brak ce biti vise sretan.

Kupio macka u vreći. – P se koristi kao komentar kada neko kupi nesto sto nije vidio u stvarnosti, ako preko oglasa ili reklamne ponude naruci sebi nesto i ustanovi da to ne izgleda onako kako je zamisljao, v. *Macak u vreći*

Kurva zanese (zatrudni) i od muskih gaca. – P je hiperbola, a kaze: ako je sudjeno da se nesto desi, desit ce mu se i bez suvisnoga napora, pri tome je usud zene koju smatraju kurvom toliko naglasen da je isklucena njena volja, zanemaren je njen karakter, a sve je stvar predodredjenosti.

L

La(h)ko je dairu sastaviti, ali je tesko rastaviti. – P naglasava rizicnost bavljenja magijom. P se moze odnositi i na neki posao koji je tesko dovrstiti, v. *Sastavio mu dairu*.

La(h)ko je gotovom dijeteu otac biti. – P se odnosi na oceve koji su rijetko kod kuce tako da samo mati odgaja dijete.

La(h)ko je kada ulazi glavica luka, al(i) je tesko kada izlazi glavica kupusa. – P na saljiv nacin kazuje da je jednostavno napraviti dijete, glavica luka je ovdje glavic muskog spolnog organa – a da je mnogo teze kad se dijete radja; glavica kupusa je glavica djeteta - izgovara se kao savjet mladim djevojkama koje ne misle na posljedice svog intimnog zivota.

La(h)ko je napraviti dijete – treba od njega napraviti covjeka. – P istice da je relativno jednostavno postati roditelj, ali da je mnogo teze biti dobar vaspitac koji ce od djeteta obrazovati uzoritoga covjeka.

Laze k(a)o firaun. – P; firaun je iskrivljeni izgovor pojma faraon - vladar staroga Egipta; ali pod time se podrazumijeva pojam Rom/Ciganin, jer se dugo mislilo da je Egipat njihova pradomovina, a posto se Cigani smatraju lazljivima otud ova P.

Lezi, zeno, zakon te veze. – Arh. P koja je bila imperativ da zena mora imati intimni odnos sa muzem cak i onda kada to njoj nije po volji, posto sve religije naglasavaju da zena mora biti seksualno pokorna svome muzu.

Lezi u babinjama. – F je komentar na ”polubolesno” stanje zene koja poslije porodjaja lezi u postelji kako bi joj organizam vratio u zdravije stanje. Tada porodilji dolaze rodjake i komsinice (”idu na babinje”) dijele joj savjete i pomazu u kuci.

Lice curu udaje, a srce odaje. – P je maksima koja istice da karakter (lice) treba biti presudan u izboru djevojke za suprugu, a emocije (srce) koje ona iskazuje mogu biti i varljive.

Lijepe kolo vode, a ruzne kucu kuce. – P je komentar na djevojke kakve ce biti u braku.

Lila nana svoga pehlivana, pola sokca (vlaha), pola muslimana. – P se nekada pjevala kraj prozora onih Bosnjaka koji su imali mijesani brak, komsije su provocirale muslimane, jer je dijete pola musliman, a pola krscanin; za dijete se kaze da je pehlivan – akrobata koji balansira na zici, a ovdje to cini izmedju oceve i majcine polovine.

Los je covjek koji ne moze naci kuma. – P istice slab karakter covjeka koji nema dobrog prijatelja koji bi mu bio kum na vjencanju, v. narednu P:

Los je covjek kojeg niko nece za kuma. – P istice los karakter covjeka koji nikome nije kumovao na vjencanju.

Losoj kobili samar dosadi. – P se odnosi na zenu koja je losa domacica, a poredi se rdjavom kobilom koja nece da nosi kucne obaveze. Grc. samar – sedlo.

Lovac je da lovi, ptica da bjezi. – P je alegorija koja je komentar na ponasanje momka koji zeli da zavede djevojku; na njemu je da pokusava, a na njoj je da odoli njegovom udvaranju.

Luda se po smijehu poznaje. – P je komentar na blesavi smijeh, na smijanje priglupе osobe, odgovara lat.: Per risum multum debes cognoscere stultum.

LJ

Ljubav je puna i meda i jeda. – P opominje da svaka ljubav osim lijepih trenutaka katkada donosi i lose. Arh. jed – gorcina.

Ljubav na ljepotu ne gleda. – P je komentar na bracni par u kojem je neko od supruznika manje lijep od drugog, u podtekstu se istice da je vaznija duhovna ljepota nego fizicka.

Ljubav na prvi pogled. – Prastara internacionalna F koja oznacava radjanje ljubavi izmedju dvije osobe pri prvom susretu. Najpoznatiji slucaj Lj. n. p. p. je tal. pjesnika F. Petrarce prema Lauri De Sade.

Ljubavni trokut. – F oznacava situaciju u kojoj zena ima muza i ljubavnika, ili muz ima zenu i ljubavnicu. Katkada svi znaju za svakoga, ali se prave da ne znaju, druze se i pred okolinom glume prijatelje.

Ljubav sve vidi i kad ne gleda. – P istice da osoba koja voli vidi i moze pretpostaviti postupke one osobe koju voli.

Ljubav ulazi na usta, a izlazi na stomak. – P je dvoznacna: 1. kada ljudi u braku imaju sta da jedu, kada dakle nemaju egzistencijalnih problema, tada su sretniji i ljubav je ocita, dok u neimastini ljubav teze opstaje (mada ne mora biti tako) – odgovara lat.: Sine Cerere et Baccho friget Venus, a i njem.: Die Liebe geht durch den Magen. 2. tumacenje je saljivo i izrazava vaznost kulinarskoga umijeca u ljubavi i braku. Ako zena s ljubavlju sprema jelo svome dragom (ljubav ulazi na usta) ona ce tu hranu dobro pripremiti i on ce se kao ljubitelj njene kuhinje udebljati i to ce se vidjeti na njegovom stomaku (izlazi na stomak).

M

Macak u vreći. – F se odnosi na nesto nepoznato sto se nekome nudi. U srednjem vijeku prasici su se prodavali u vreći, a prevaranti su umjesto prasica podvaljivali naivnim kupcima macku, v. *Kupio macka...*

Macka ima devet zivota. – Poslovicna je zilavost macke, a kaze se da macka ima bas devet zivota jer je jos od antickog doba broj broj devet simbol trostrukog trojstva koje simbolizira sreću. Katkad P moze biti komentar koji se odnosi na neku osobu koje se izvukla iz neke teske bolesti, velike neprilike – i da se i ubuduce moze ocekiivati da ce se ta "macka" opet izvuci iz zla.

Macka je blagoslovljena. – P ima porijeklo u hadisu: posto je Muhammed a.s. otklanjao namaz, krenuo je da se digne, ali je osjetio da mu nesto zapinje za njegov plast. Primjetio je zaspalu macku i da je ne bi probudio naredio je da se nozem odsijece dio njegovog plasta na kojem je macka zaspala. Poruka P je da treba cijeniti svaciji odmor, pa makar bio i zivotinjski.

Maceha i od secera je gorka. – P naglasava negativnost macehe prema pastorcima.

Mah(k)suzija se ne odbija. – P se odnosi na poklon koji neko iz nekog svog razloga nece da primi. Tada mu se kaze ova P i time se osoba podsjeti da treba da se drzi ovoga pravila. Mahsuzija je bilo sta sto je namijenjeno samo odredjenoj osobi. Tur. mahsuz – namjerno, osobito.

Majka bila, majka mila. – P je komentar na djeciju ljubav prema majci koje joj ide u zagrljaj i posto ga je ona fizicki kaznila.

Majka jednom rukom bije, a drugom miluje. – P istice majcinsku ljubav koja iako voli dijete, nekada je prinudjena da ga kazni.

Majka kcerku udaje. – P naglasava da od ugleda majke ovisi uspjesnost kcerkinog izbora za muza.

Majka na jedna vrata istjera, a na druga primi. – P isice milosrednost kcerke prema djetetu.

Mati uda stariju kci, a starija uda mladju. – P ilustrira uspjesnost prvog djevojackog vjencanja u obitelji: ako se starija kci dobro udala, sto je ovisilo od majke, v. *Majka kcerku udaje.*, onda je sva prilika da ce se po uzoru na stariju sestru i mladja sestra dobro udati.

Mala djeca mala briga, velika djeca velika briga. – P istice da se oko djece uvijek treba brinuti u skladu sa njihovim uzrastom.

Malo je sramota, al(i) cista je rabota. – P je komentar na neciji postupak koji je na granici moralnog i nemoralnog. Npr. kada se neko kukavicki povuce iz nekog konflikta i prodje neozljedjen.

Mart nosi skart. – P; prvi proljetni mjesec svojom promjenjivom klimom utice na zdravlje strijih osoba, srcanih i uopste tezih bolesnika, pa se desava da u martu te osobe umru. Ovdje se njihovo zdravstveno stanje poredi sa skartom, dakle otpadom koji treba unistiti.

Mati k(a)o i svaka mati. – F; u situaciji kada dijete nanese nepravdu nekome u porodici, ili osramoti porodicu, majke najcesce brane djecu i negiranju njihovu krivicu; kaze se i onda kada dijete nesto ucini nazao i samoj majci, a ona je i pored toga spremna da mu oprost.

Medeni mjesec. – F; prvi mjesec braka izmedju mladenaca oznacen je kao sladak poput meda, jer u braku sve stime, nema problema, a izrazeniji je slatka, seksualna strana bracnog zivota.

Medju ljudima budi covjek, medju psima vuk. – P je maksima koja sugerira nacin ponasanja u odredjenom drustvu.

Medju ljudima ukroti jezik, a za stolom ruku. – P je pravilo za ponasanje u drustvu.

Meleci nece u kucu u kojoj je pas. – P ima porijeklo u hadisu po kojem meleci/andjeli ne zeleda posjete dom u kojem zivi i spava pas. Uzrok nastanka hadisa lezi u cinjenici da je u doba Muhameda a.s. bila cesta pojava pseceg bjesnila u Arabiji. Da bi se bjesnilo barem nekako kontroliralo, odnosno neutralisalo, sugersano je da se ne drze psi u kuci, nego ispred.

Mi hocemo tursku vjeru primit(i), al(i) volimo rakiju pit(i) i necemo zene krit(i). – Rimovana bosnjacka poslovice iz XV stoljeca nastala u doba islamizacije Bosne po kojoj se vidi da Bosnjaci misle primiti islam, ali i zeleda zadrze svoje ranije obicaje, v. *Bosna je potekla serbetom, ali i muselezom.*

Miraz djevojku udaje. – Arh. P koja je bila princip pri udaji djevojke. Djevojka se mogla mnogo lakse udati ako je imala dobar miraz. Tur. miras – nasljedstvo.

Mir, mir, niko nije kriv. – F; kada djeca zeleda da se pomire poslije nesuglastice, ovo je najcesca mirilica, pri tome saviju mali prst desne ruke i zakace ga za isti takav prst onoga s kojim se mire.

Mis bijeli sreću dijeli. – F je uzvik kojim su nekada Romi pozivali ljude da im se prorekne sudbina. Romi su isli sa hrckom u kutiji koju su nosili oko vrata. U kutiji su bile ceduljice na kojoj su pisala "prorocanstva". Kada bi Cigo gurnuo hrcka, on bi na osnovu uslovnog refleksa zagrizao jednu od ceduljica i ona bi postajala izbor sudbine onoga ko je platio za gatanje. Ranije je koristen mis koji je doista simbol sreće kod Roma, ali je njegova upotreba izbacena zbog toga sto je odvratna nekim ljudima.

Miti ga kao mati poprđljivu kcerku. – P je epilog narodne price: djevojka je ispustila vjetar; prdnula, pred svojim proscima, a mati da bi zataskala sramotu podijeli proscima kosulje koje je djevojka sasila za svog buduceg mladozenju, kad je kci to cula zaleci za kosuljama podje za proscima i kaze im da je u jednoj kosulji ostala igla. Uzme kosulje kao da ih pregleda i okrene se da ode rekavsi da je ona kosulje sila, a ne mati i da im ih ne da natrag. Uvidjevsi da ih je kci prevarila i ispala pametnija od majke prosci se vrata i najbolji momak isprosi djevojku. P se kaze kao komentar kada neko nagovara nekog na nesto.

Mjeri sve istim arsinom. – P je savjet da se svi postupci trebaju ocjenjivati istim moralnim kriterijumom, arsin je stara oznaka za duljinu.

Mjesto mu je u vrh sofre. – F; kaze se za nekoga ko je ugledan i kome je mjesto u vrhu stola.

Mlad delija, star prosjak. – P je opomena mladcima da trebaju uzorno da zive i da stede novac za starost. Tur.: deli – mahnit, bezuman, u daljnjem znacanju junak.

Mladaj udovici i zreloj djevojci i sudovi po kuci smetaju. – P duhovito ilustrira zenski karakter kada uz nju nije muskarac.

Mladom zetu jaja peku, a starome suze teku. – Rimovana P koja isticie odnos izmedju zetova.

Mlado poljubiti i bogato zakinuti nije grjehota. – P koja je specifični izraz bosanskog duha i potencira uzivanje u zivotu.

Mogla bi se i udati. – P; u BiH se mnogo drzi do kafe. Kada djevojka koja je jos neudata napravi kafu gostima koji su dosli u posjetu njenim roditeljima (ili njoj), tada u saljivom tonu, a kao pohvala njenom umijecu kaze se ova P koja je "dokaz" da je djevojka sazrijela za udaju. Ako to uradi druga zenska osoba; razvedena, udovica ili starija zena tada ova P ima pored svoje ironicne crte, katkada i znacenje moguće bracne ponude.

Momacko vece. – F; jedno vece uoci vjenčanja buducem mladozenji otac ili prijatelji ogranizuju zadnje M. v. da se on provede zajedno sa svojim prijateljima. To vece se lumpuje, a izmedju ostalog, ako je mladice neiskusna, nadje se neka djevojka koja je raspolozena da vodi ljubav sa buducim mladozenjom kako bi ga poucila osnovnim tajnama seksa. M. v. je zadnje vece u kojoj se mladice ponasa neodgovorno, ocekuje se da ce poslije vjenčanja biti uzoran suprug, sto nikako ne mora biti tacno, v. *Oprostajno vece.*

Mora da volis svoga muza... – I kaze prijateljica prijateljici ako je ova presolila jelo, u narodu se smatra da zena ako presoli hranu to ucini zato sto je zamisljena, jer razmislja o svojoj ljubavi prema muzu. So – kao simbol smisla, sadržajnosti u jelu, ali i zivotu.

Mora promijeniti ime. – Arh. F koja je krcanska praznovjerica, a odnosi se na ono dijete koje je slaboga zdravlja. Smatra se da promjena imena moze donijeti poboljšanje zdravlja djetetu, pa mu se dadne neko apotropejsko, "zastitnicko" ime, npr. ako se dijete zove Mirko, dadnu mu novo ime Vuk koje simbolizira snagu, ili Drago, pa mu dadnu ime Juraj (po s. Juraju koji je ubio zmaja). Ili cak: Osman Anto; cijela katolicka obitelj je bila slabog zdravlja, a da bi nekako "ozdravili" promijenili su svoje katolicke prezime u islamsko (tur. osman – zmija) jer zmija simoblizira snagu i zdravlje.

Mrka kapa. – F; oznacava tesku situacija. U srednjem vijeku, kada su glasnici donosili nepovoljne vijesti u gradove, npr. da je u blizini epidemija kuge, ili neprijateljska vojska nosili crne kape koje su strazari sa kula i osmatracnica vidjeli iz daljine, ako su glasnici imali bijele kape opasnost nije postojala.

Mrtav se u grobu prevrce. – F; kada djeca umrlog oca rade ono sa cime se on sigurno ne bi slozio, ili kada neciji sljedbenici postupaju u suprotnosti sa doktrinom svoga umrlog vodje.

Muka covjeka natjera na sve. – P je komentar na zivotne situacije koje covjeka nagone da cini i ono sto inace nikada ne bi ucinio, P je u mnogim slucajevima postala pravilo u ratno doba, npr, mnogi nasi intelektualci radili su sirom svijeta kao fizicki radnici, a neki casni ljudi su zbog neimastine morali da krađu,

v. *Nuzda zakon mijenja.*

Muko moja predji na drugoga. – P; ako je neko u teskome poloazaju, tada sam za sebe kaze ovo, a odnosi se i na situaciju kada neko dio svoje odgovornosti prebacuje na drugog.

Muskarac treba da pita, a zena da prihvati ili odbije. – P je maksima po kojoj se ponasaju neki muskarci. Prilazeci zenskim osobama, a da ne bi gubili vrijeme u udvaranju, odmah ih pitaju da li su raspolozene za seks, ako ih one odbiju oni izgovore ovu devizu i time opravdaju svoj nagli nastup.

Musterija je uvijek u pravu. – P je deviza lojalnih trgovaca, koji su spremni izaci u susret musteriji da bi uspjeli prodati ono sto nude.

Muzeva je kuca svijet, a zeni je svijet kuca. – Arh. P koja je maksima patrijarhalnih muskaraca po kojoj je muskarac afirmira u javnosti, a zena u privatnosti doma.

Muz kad se zeni, veze se, zena kad se uda, oslobodi se. – Duhovita P koja naglasava odnos bracnih partnera; muz u braku treba da se smiri i da bude uzorit, a zena tek tada moze da dadne oduska svojim emocijama i tjesnim prohtijevima.

Muz zenu nosi na kosulji, a zena muza na obrazu. – P istice da zena treba da vodi racuna o izgledu svoga muza, da mu odjeca uvijek bude uredna i ispeglana, a da muz pazi da ne osramoti svoju cast varajuci svoju zenu.

Muz (zena) uvijek zadnji(a) sazna. – P; misli se na preljubu za koju cesto muz (ili zena) saznaju kasnije nego druge osobe iz njihove okoline.

N

Nabacilo mu sihire. – F se odnosi na onoga za koga se vjeruje da mu je neko nesto carao ili ga urekao, pa mu se treba napraviti v. *Hodzin zapis.* Tur.: sihir – carolija.

Na cijim se kolima vozis, njegove konje hvali. – P je uputstvo da treba uvazavati onoga ko ti pomaze.

Nadje tuka duduka. – P istice da svaka tuka, pri tome se misli da (najcesce) glupa zena nadje glupog muskarca, a bukvalno znaci da tuka nadje tikvu. Tur. duduk – tikva, a od toga dolazi pojam tikvan, oznaka za glupaka; v. *Nasla krpa zakrpu.*

Nagazio na vilinsko kolo. – P se odnosi na nekoga ko je praveren, tj. obmanjen, jer onaj ko je nagazio na vilinsko kolo zacaran je, v. *Dosle mu vile na oci.* i narednu:

Nagazio na vradzbinu. – P ima slicno znacenje kao i prethodna, s tim sto je ovdje u pitanju bilo koji oblik vradzbine.

Na ljutu ranu ljuta trava ide. – P je jedan od principa homeopatskog lijecenja; "klin se klinom izbija", odgovara lat.: *Contraria contrariis curantur.*

Na putu ruzica, a kod kuce tuzica. – P se odnosi na djevojku koja je u drustvu vesela, ali je u sustini veoma nesretna.

Na sefte. – F; ono sto se prvo uradi, pojede ili popije pri budjenju ucinjeno je N. s., npr. kada covjek prije dorucka pojede N. s. kasiku meda, ili popije kafu. Osim toga, pocetak rada u radnji i prva zarada takodjer su N. s., ili seftelija, tur. seftan – pocetak.

Na sinu ostaje kuca i ime, a kcer je tudja vecera. – Arh. P koja favorizira sinovu obitelj u odonsu na kcerkinu.

Nasla krpa zakrpu. – P se odnosi na spoj losih karaktera u emotivnom a i poslovinom smislu, v. *Nasla tuka duduka.*

Nas post – vrbov most. – P sami za sebe kazu pravoslavci. Kao sto most od vrbinog drveta ne moze biti neki dobar i kvalitetan most, tako ni pravoslavni post nije pravi, strogi post.

Na tebi je krcma. – F; kada drustvo aksamluci i kad se flasa pica istoci do dna, zadnji koji je dobio pice iz te boce po kafanskoj tradiciji duzan je da donese sljedecu flasu, ili, ako su u kafani, da naruci narednu rundu pica.

Na vasaru djevojku i na rosi livadu nikad ne kupuj. – P je maksima da covjek ne treba kupovati ono sto je uljepvano poput djevojke na vasaru, (nekad su se nevjeste kupovale), kao ni livadu koja je prelijepa jer sija od rose.

Navlaci bijedu. – F se koristi kada neko postupa suprotno obicaju porodice, kada cini neku od onih gesta za koje praznovjerni ljudi misle da donose bijedu u dom, v. *Ne jedi prvo sredinu,* i *Ne kupi mrve tako.*

Na zeni stoje tri stuba kuce. – P pokazuje vaznost zene kao: majke, domacice i supruge, to su njena tri stuba, a muzu pripada samo jedan stub, njegov posao, cime se on neopravdano rjesava svih odgovornosti u kuci.

Ne cijeni coveka po njegovim rodjacima. – P je savjet ljudima kada je u pitanju svadja sa nekom osobom, jer doticna osoba ne mora da ima isti karakter kao i njegovi rodjaci.

Necista krv. – F je eufemizam za incest i za osobu koja je rodjena iz te veze. Krv se smatra necistom, tj. prljavom jer je povrijedjen moralni pricip, krvno srodstvo, F je naslov romana srpskog pisca B. Stankovica.

Ne cupaj travu, kisa ce padati. – I je praznovjerica koja pretpostavlja da je cupanje trave prizivanje kise, a kazu je stari i bolesni kojim nagla promjena vremena izaziva pogorsanje zdravlja.

Ne hvali dana prije vecere, ni djevojku prije jutra. – P je opomena da treba pricekati prije donosenja suda o necemu.

Nece pas prici dok kuja ne mahne repom. – P prikazuje zenu, koje se ovdje poredi sa kujom, kao zavodnicu koja uvijek prva daje inicijativu svojim koketiranjem da joj muskarac, ovde prikazan kao pas, pridje.

Ne jede pitu onaj ko ima, vec onaj ko je navik(a)o. – P kaze da ce onaj koji je navikao da udovolji svojim navikama uvijek naci mogucnosti za to, ovim se izrazava snaga navike.

Ne jedi prvo sredinu, umrijece ti majka. – I je praznovjerica koja kaze da ona osoba (dijete) koja od snite kruha prvo jede sredinu, svojoj majci kopa grob, jer rupa koja nastane u sniti kruha podsjeća ljude na grob u zemlji. Ovo kazu ukucani osobi koja ovako jede.

Neka(a) je begasto, makar i budalasto. – P izrazava begovski eticki princip po kojem vrijedi samo ono sto ima porijeklo od begova i begovata.

Nek(a) mu (ti) je la(h)ka zemlja. – F; kaze se za umrlog pri krskanskim sahranama, odgovara lat.: Et sit humus cineri non onerosa tuo. i: Sit tibi terra levis.

Ne kara majka sina sto karta, nego sto se vadi. – P istice da ne treba ljude kudit ako pogrijese, ali ako ponavljaju gresku, onda je to za kritiku. Samo kockanje nije toliko opasno dok covjek ne gubi na kartama, ali kada izgubi, pa hoce gubitak da vrati, da se izvadi iz duga, moze mu se desiti da jos vise izgubi.

Nek(a) se svaki Hase brine za se. – Rimovana P koja porucuje da svako treba da se brine za sebe.

Neko ce ti se blizak razboljeti. – I; ako je neko sanjao da ga je bolio zub, tada ce mu sugovornik ovo obavezno reci, jer u narodu se taj san ovako tumaci, a ako je zub u snu i ispaao, to onda tumace da ce mu umrijeti bliska osoba.

Neko ga urek(a)o. – F; kada dijete nece da jede, tada u porodici misle da je neko urekao dijete i tada neko mora da v. *Saljeva mu strahu.*

Ne kolju horoza sto pjeva, nego sto pjeva u nevakat. – P iz prosllog stoljeca nastala povodom pogubljenja bosnjackoga pjesnika A. Ilhamije Zepcaka 1821. Kada je Ilhamija napisao pjesmu "Cudan zeman nastade" u kojoj je napao rezim tadasnjeg sandzakbega Bosne DZ. Alipase, ovaj ga je pozvao u Travnik i pogubio. Dakle, ne stradaju pisci (horozovi) zato sto pisu, nego sto pisu ono sto vlastima u odredjeno vrijeme ne odgovara to sto pisu.

Nekome sam (si) duzan. – I je praznovjerica i koristi se kada neko rukovom zapne za kvaku na vratima, taj gest tumaci se u narodu na situaciju u kojoj jedna osoba vuce drugu za rukav kako bi ga podsjetila da mu vrati nesto posudjeno.

Neko mi je gladan. – I je praznovjerica i izgovara se prilikom objeda, kada nekome ispadne dio zalogaja iz usta, onaj koji jede pomisli da mu je neko gladan.

Neko te spominje. – F je obavezan komentar kada neko pocne da stuca jer po praznovjernom vjerovanju kad god neko ko nije prisutan spomene doticnu osobu ova stucne.

Neko voli popa, neko popadiju, a ja njihovu kcer. – Saljiva P koja pokazuje mogucnost izbora.

Ne (hvali) kudi konja kojeg nisi jahao. – P kaze: ne moze se kritikovati ni donijeti pravilan sud o necemu dok se to ne proba, tek kada jahac pojase konja moze reci da li je taj konj dobar za jahanje ili ne.

Ne kupi mrve tako! – I; ako dijete poslije objeda dlanom skuplja mrve sa stola i docekuje ih u drugi dlan, roditelj ako je praznovjeran, reci ce mu da to ne cini golim rukama, jer to znaci da ce dom osiromasiti, nego da ih kupi krpom, a skuplja u neku posudu.

Ne laje kuja zbog sela, nego zbog sebe. – P kaze: cesto nase bosanske mahaluse kada ogovaraju onda to ne cine samo zato da bi onoga koga ogovaraju predstavili gorim nego sto jeste, nego i zato da bi tim ogovaranjem prikazale sebe da su bolje nego sto su.

Nema ruze bez bodljike ni cure bez pogriske. – P je opomena onima koji su veliki izbiraci da sve ima svoju manu.

Ne mijesaj svoj i nadjeni novac. – I je praznovjerica po kojoj drzanje nadjenog novca (koji je neko vjerovatno izgubio) i sopstvenog novca urok i prijetnja da se i sopstveni novac izgubi, dakle strahuje se od zla koje je "prenosivo".

Ne mogu tri kuće odgajati dijete. – P sugerise da dijete trebaju odgajati samo roditelji. Kada roditelji i oca i majke zele da njihovo unuce cesto bude kod njih tada to dijete neminovno usvaja i ono odgajanje kojem ga uce oni. S trece strane i roditelji pored toga nastoje odgajati dijete na svoj nacin. v. *Gdje je mnogo baba...*

Nemoj da pijes iz moga fildzana. – I je opomena zbog praznovjerice: ako dvije bliske osobe koriste isti tanjur, casu ili fildzan to se tumaci kao predznak svadje medju njema. Kada neko uzme tudje posudje, a ovaj to primjeti, ako je praznovjeran reci ce ovu I.

Nemoj ga ureci. – F je izraz praznovjerja; ako neko nekoga hvali toliko da to nije uobicajeno, tada narod misli da tolika hvala moze nanijeti stetnu onome ko se hvali, onda se ovako kaze.

Nemoj mesti iza njega – zamesces mu trag. – I se kaze u situaciji kada neko mete kucu, pa pri tom poslu dodje do nekoga, tj. necijih ledja. Tada se kaze I jer u narodu postoji uvjerenje da ce se zamesti trag onome kome se mete iza ledja.

Nemoj (Ne valja) na sebi pokazivati. – I; kada neko prica o necijoj bolesti pa pokaze ne sebi to oboljelo mjesto, tj. organ, onda ga ostali opomenu da to ne cini, jer se smatra da covjek moze sebe ureci i time sebi "prizvati" bolest, v. *Da tri puta pljucnem* i *Pomjeri se sa mjesta*.

Nemoj puhati u svijecu – umrije(t) ce mornar. – I; praznovjerje kaze da svaki put kada neko puhanjem ugasi svijecu umre jedan mornar.

Nemoj se ogrijesiti o djevojku. – I; kaze majka sinu za kojega zna da se on ne misli sa djevojkom ozbiljno zabavljati, odnosno da je ne misli vjencati.

Nemoj sjediti na cosku (stola), neces se nikada ozeniti (udati). – I je praznovjerica po kojoj onaj ko u drustvu sjedni na cosku stola, dakle nije ni tamo, ni ovamo – nece nikada uspjeti da se vjenca, cosak simbolizira dilemu kojoj strani da se covjek odluci.

Ne moze se nikad isplatiti k(a)o ni ciganska krv. – P je komentar na neciji veliki i dugotrajan dug. Prije su ljudi placali kaznu, tzv. krvnina za ubijenog Roma, medjutim Romima to nije bilo dovoljno jer su zeljeli da v. *Zub za zub* osvete svog ubijenog suplemenika, tako da su neki ljudi morali po nekoliko puta placati krvninu za istu osobu koju su ubili.

Ne mozes sa svakim ni (po)piti. – I; neki ljudi se ponasaju ruzno u picu, na njih se odnosi ova I koju kazu oni koji su u picu veseljac i ne prave probleme ni sebi, a ni drugima.

Ne mozes se jebati da ti ne udje. – P se kaze nekome ko nije spreman da nesto i ucini za nekog, vec samo ceka da drugi za njega cine, odgovara lat.: *Conditio sine qua non*.

Ne mozes vruce drzati – bojaces se (muza) zene. – I; ovako kazu majke kcerkama (sinovima) kada uoce da oni ne mogu u rukama drzati npr. vruću solju ili kruh. Po praznovjerici ovo znaci da ce se ta osoba bojati buduceg supruznika.

Ne ostavljaj kruh naopacke!. – I; kada neko strucu kruha stavi naopacke onda mu se ovako kaze, jer u narodu praznovjerica kaze da u domu nece biti dobro, da ce sve ici naopacke, ako kruh lezi naopacke.

Ne ostavljaj makaze tako. – I se kaze onome koji ostavi makaze rastavljenih sjecica, a to po praznovjerici znaci da ce se ta osoba svadjati sa nekim.

Ne pada snijeg da prekrije brijeg, vec da svaka zvijerka pokaze svoj trag. – P istice da se ne desava nista bez opravdanog uzroka, a i sve ima svoj razlog, tek kada se stvore uslovi da se desi nesto, bit ce moguće znati ko ce ucestvovati u desavanju, pa tako nije ni bitno to sto ce snijeg prekriti brijeg, vaznije je sto ce tada mnoge zvijerke pokazati svoje tragove, namjere.

Ne pravi se pita od govana. – P naglasava: ako covjek nema sve sto mu je potrebno da uradi neki posao, ne vrijedi mu da sa nepotpunim sredstvima zapocinje rad, jer rezultat nece biti adekvatan, kaze se onome ko nastoji od slabog materijala da napravi nesto kvalitetno.

Ne pusi uzbrdo duhana, ne jasi nizbrdo hajvana, ne jebi s nogu insana. – Saljiva P koja sugerira da ne valja raditi poslove na neoubicajen nacin.

Ne stavlja noz izmedju nas – svadjacemo se. – I je praznovjerica i kaze ju onaj koji je ubjedjen da noz izmedju njega i onoga s kim sjedi za stolom predpostavlja njihovu svadju.

Ne stoji kuca na zemlji, nego na zeni. – P istice vaznost zene u domu.

Ne sije se ma(h)rama uoci Bajrama. – P kaze: svaki posao treba poceti raditi na vrijeme kako bi se dovrrio do odredjenoga roka, jer ako neko pocne siti maramu dan prije Bajrama, a koju misli pokloniti nekome kao bajramluk, sigurno nece stici da je dovrsi do praznika.

Ne si(j) na sebi, zasices si pamet. – I je odraz praznovjerja po kojem ako neko na sebi sije, na prijer dugme na kosulji, znaci ujedno da ce tim cinom sebi samom "zasiti" i pamet.

Ne skljojcaj sa makazama, svadjaces se s nekim! – I je opomena djeci kada uzmu makaze i bez potrebe skljojcaju njima. U narodu postoji praznovjerica da taj cin vodi svadjanju, jer sjeciva na makazama simbolizuju suprotnosti koje se sudaraju.

Ne udaje ljepota, vec babina dobrota. – P je maksima koja istice da je za udaju djevojke vaznije oceva dobrota od djevojkine ljepote. Tur.: baba – otac.

Ne uzdaj se taste da te zetovi caste. – P duhovito komentira skrtost nekih zetova prema tastu (puncu).

Ne valja otvarati kisobran u kuci. – P je praznovjerica koja kaze da otvarenje kisobrana u kuci znaci nesrecu.

Ne valja skrinja krasna ako je prazna. – P je aluzija na lijepu kucu u kojoj zive nesretni ljudi, ali i na zenu koja je nerotkinja.

Ne valja dosipati pice. – Kafanska I koja je maksima u ponasanju ljudi koji piju. Smatra se da dosipanje pica u neispijenu casu ima za namjeru da se prijatelj u picu sto prije napije, ili po drugom tumacenju da sto prije popije onoliko koliko moze i da ide kuci jer njegovo drustvo nije pozeljno. Da se tako ne bi shvatilo dosipanje pica kaze se ova I kao opomena onome ko je ne zna.

Ne valja ici kuci odmah poslije sahrane. – I je praznovjerica koja tvrdi na nije uputno poslije sahrane, odmah sa groblja ici svojoj kuci. Smatra se da time covjek donosi nesrecu u svoj dom. Zato je obicaj da se ode u kafanu.

Ne valja mijesati pica. – P je savjet onim (neiskusnim) ljubiteljima pica koji se (relativno) brzo napiju. Cinjenica je da unosenje razlicitih vrsta alkoholnog pica dovodi do brzog i tezeg opijanja, a sutradan i do gorega mamurluka.

Ne valja nocu prosipati soc (teljvu). – I je praznovjerica koja istice da ne treba prosipati soc od kafe, jer neko moze na osnovu tog soca saznati sudbinu onih koji su pili tu kafu.

Ne valja pred put mesti kucu. – I je praznovjerica koja naglasava da metenje kuce moze zamesti put onome koji putuje, pa se moze desiti da se taj vise ne vrati svome domu.

Ne valja se nocu sisati. – I je praznovjerica koja kaze da nocu osisana kosa lako moze postati plijen zlih sila koje ce uzeti snagu onome ko je osisan. Snaga kose je stari motiv, obradjen vec u biblijskoj prici o Samsonu i Dalili.

Ne valja se vjencavati izmedju dva Bajrama. Ramazana i Kurban – I je praznovjerje, jer su i Ramazan Bajram i Kurban Bajram povoljni i blagoslovljeni za obavljanje svih dobrih dijela, a tako i period izmedju njih. I nema izvor u islamu.

Ne valja se vratati. – I se koristi u situaciji kada neko hoce da se vrati kuci jer je nesto zaboravio, a upravo je krenuo na neko vazno mjesto. Vracanje u takvim prilikama praznovjerni ljudi tumace kao nepovoljan znak, tj. kao losu sreću ili nesrecu.

Ne valja skidati sat s ruke. – I izrazava sujevjerje po kojem, ako covjek skine svoj sat sa ruke i pokloni ga nekom time "gubi" sve svoje vrijeme provedeno dok je imao taj sat.

Ne valja uvece sijeci nokte. – I je praznovjerica koja istice da u vecernjim i nocnim satima ne treba sjeci nokte jer odsjeceni nokti "prizivaju" zle sile.

Ne vjeruj zeni ni kada sjedne golom guzicom na sporet. – P je deviza nekih koji u principu ne vjeruju zenama i ne treba im vjerovati cak ni u opisanoj situaciji, jer i tada je u pitanju moguca prevara.

Ne zvizdi u kuci. – I; u bosanskim domovima postoji praznovjerno uvjerenje da zvizdanje u kuci znaci prizivanje sejtana/djavola; ovo kazu roditelji djeci koja pocnu zvizdati u kuci.

Ni Bajrami nisu sto su bili. – P se odnosi na poremećaj tradicije kod nekih muslimana; mnogi vjernici ne osjecaju da su im praznici sretni kao nekada, ne dozivljavaju ih onako kao prije, mada mnogi ne znaju objasniti sta je u pitanju, najcesce je to nedsotatak bliskih osoba koje su umrle, a s kojima se dugo godina slavili Bajrame, katkad je to gubitak osjecanja mladjih za taj praznik.

Nije bio u vojsci. – F se odnosi na nekog mladica koji zbog nekog tjelesnog nedostatka, neke mane (falinke) nije sluzio vojsci; on je (u svome selu) zbog toga manje vrijedan kao potencijalni mladozenja od onih koji su bili u vojsci.

Nije kurva dok ne rodi kopile. – P istice da se ni za jednu zenu ne moze sa sigurnoscu tvrditi da je nemoralna, sve dok ne rodi vanbracno dijete. Tur. kopile – nezakonito dijete

Nije kurva koja ga rodi, vec koja ga ubije. – P izrazava narodno misljenje o karakteru zena koje rode vanbracno dijete. Vecina takvih zena je od okoline zigosana kao nemoralne osobe (sto ne mora biti tacno), a narocito se ne opravdava kada takva zena ubije novorodjence, cime nastoji da prikrije rezultat svoga nemorala. Medjutim, ubistvo djece nije svojstveno samo zenama koje rode vanbracnu djecu, jer je moguće da svaka zena dobije puerperalnu psihozu u kojoj dodje do ubistva djeteta.

Nije moj ceif kurva. – P; ako neko nekoga ometa u njegovom raspolozenju, onda mu se ovako kaze misleci pod tim da ga taj ne moze uznemiravati i ciniti od njegovog zadovoljstva ono sto se cini sa kurvom.

Nije pijanica ko mnogo popije, vec ko se napije. – P istice da treba znati popiti, a ne napiti se pri tom.

Nije se lako dva puta najesti, a kamoli zeniti. – P je komentar na situaciju onog koji se tesko odlucuje ponovo da ozeni.

Nije svaki ovan za kurvana. – P napominje da nije svaki covjek sposoban za odredjeni posao, jer ni svaki ovan ne moze biti kurvan (zrtvena zivotinja ja Kurban Bajram) ukoliko ima neki nedostatak.

Ni paripa u zajam, ni zenu na sajam. – P je maksima da se ono sto je vrijedno ne smije javno pokazivati.

Ni po babi, ni po stricevima. – P; ovo je princip koji isticu svi oni kojima je stalo do realnog rjesenja kada je potrebno donijeti neku nepristrasnu odluku, makar ono ne bilo u njihovu korist.

Nisi dosao na jednoj nozi. – P; ako onaj kome se ne ostaje u kafani zeli da napusti drustvo vec poslije prvog pica, onda mu ovom P kazu da treba popiti jos jedno pice, jer je dosao na dvije noge, a popio je samo jedno pice, drugim rijecima nagovaraju ga da i on plati jednu turu pica.

Nisi mi halalio. – F; kada neko dobije od nekoga nesto, a uskoro mu se to izgubi, pokvari, tada mu ovako kaze, misleci pod tim da mu poklon nije od srca dat – ili ako neko nesto ponudjeno jede ili pije, pa se zagrcne, takodje moze reci ovu F.

Ni tvoje maslo nije za Ramazana. – P je upucena onome koji se cijelo vrijeme predstavlja postenim, a za Ramazan se treba napraviti sve, pa i hrana ali samo od onog sto je na posten nacin steceno.

Ni u brata na stan ne hodi svaki dan. – P istice da se treba postivati svacija gostoljubivost pa i kod rođenog brata.

Ni u moru mjere, ni u zeni vjere. – P nepravdeno zigose zensku nevjeru i neumjerenost u postupcima.

Ni voda ga (je) nece. – F je komentar vezan za Boziji sud. Zene koje su bile optuzene da su vjestice vezane su bacali u vodu. Ako potonu krive su, ako uspiju ipak da isplivaju opet su krive jer ih ni voda, kao "cisti" element ne prima. F se kaze kao komentar kada neko ne moze da "sapere" sa sebe odgovornost.

Ni zemlja ga ne prima (nece). – P; kada je neka zla osoba bolesna i mada se ocekuje njena smrt, a ona nikako da umre, dakle ne prima ga ni zemlja jer je previse prljav.

Novi dan – nova nafaka. – P; optimistican stav koji kaze da covjek svaki dan ima nesto za sebe, da mu je tako sudjeno; tur. nafaka – trosak za hranu, ovdje: ono sto je covjeku sudjeno da za zivota dobije, v. *Od nafake ne mozes uteci.*

Novac se ne brani dva puta brojati. – P upucuje da novac katkada treba i dva puta brojati, jer postoji mogucnost da onaj koji ga daje nije dobro izbrojao.

Nudjen k(a)o i cascen. – P kaze da ako neko nece da primi ono sto mu je ponudjeno, smatra se da je i pocascen, odgovara lat.: Quasi re bene gesta, v. *Poljubi i ostavi.*

Nuzda zakon mijenja. – P kaze: kada se covjek nalazi u teskoj situaciji, on ce mozda uciniti i ono sto je mimo zakona. Ovo se moze odnositi i na grupe ljudi koji su prinudjeni da postupaju mimo svojih obicaja i zakonskih normi.

NJ

O

Obiljezen covjek. – F se odnosi 1. na osobu koja ima neku tjelesni nedostatak, v. *Cuvaj se obiljezenog covjeka*, 2 na osobu koja je poznata kao negativan karakter ili kriminalac.

O cemu pijan govori o tome trijezan misli. – P istice da covjek u pijanstvu kaze i ono o cemu inace suti, sto krije kao tajnu kada je trijezan; ovo je ujedno i opomena da se pazi sta se govori u drustvu u kojem se pije, v. *Sto trijezan misli to pijan govori.*

Odande je odakle mu je zena. – P se kaze za covjeka koji je otisao da zivi u zenin zavicaaj, koji se srodio sa tazbinom, ova saljiva P hoce da iskaze da je covjek izgubio vezu sa svojim krajem i da se adaptirao u novom domu.

Od pazara pravi veresiju. – P kaze: ako neki, obicno los trgovac, ili covjek bez smisla za trgovinu od vec skoro zaradjenog pazara zbog svoje nespretnosti izgubi mogucnost zarade, onda je to isto kao da je nesto dao na veresiju, tj. mora da ceka na placanje onoga sto je vec prodao.

Od jazuka se deblja. – P; neke zene govore da je steta ostatak hrane dati domacim zivotinjama, pa da to ne bi cinile, pojedu ono sto ostane poslije obroka, a ta svakodnevna praksa dovodi do toga da se ljudi tako mogu udebljati. Tur. jazyk – grijeh, steta.

Od ljubavi se ne zivi. – P; ako mlada osoba zeli da se vjenca, a jos nije sebi osigurala zivot jer nije zavrсила skolovanje niti ima ikakav posao, pa kada to saopsti roditelju ovaj ju moze pitati od cega ce njih dvoje zivjeti – i ako zaljubljena osoba odgovori: "Od ljubavi.", tada joj roditelj najcesce moze ovako odgovoriti.

Od nafake ne mozes uteci. – P; covjeku je predodredjeno da ga zapadne onaj njegov dio koji mu donosi sudbina, pogotovo ako covjek cini dobra djela, v. *Novi dan – nova nafaka.*

Oko za oko (, zub za zub). – P je komentar i biblijski princip osvete po sistemu taliona, znaci ako je neko nekome izbio oko, kazna mora biti recipročno, identicna,

Okrece se u grobu. – P se odnosi na pokojnika ciji potomak postupa u suprotnosti sa njegovim principima. Ako se npr. rasipnicki i neodgovorno ponasa sin oca koji je bio stedljiv i marljiv, kaze se P, v. *Prevrce se u grobu.*

Okrenite mladu. – Arh. F koja se odnosi na svadbeni obicaj: mladu (koja simbolizira Mjesec, zenski princip) nagovore da ide oko muza, kako bi ona shvatila da je on za nju Sunce, dakle centar njenoga svijeta.

Okretali filter. – I je pubertetska praznovjerica, a cesce je praktikuju djevojke koje su tek propusile: kad cigareta dogori, okrecu izmedju kaziprsta i palca filter koji pri tom u svojim vlaknima pravi linije koje podsjećaju na slova. Djevojke prizeljkuju da "procitaju" odredjeno slovo i to im je znak da mladac sa inicijalom koji su procitali sa filtera, nju simpatise.

O mrtvima sve najbolje. – P je princip da se o umrlim osobama, osim ako nisu bili veoma zli, ne treba ružno pricati, to je izraz zelje da pokojnik ostane sto dulje u lijepoj uspomeni, odgovara lat.: De mortuis nihil nisi bene.

O mrtvom ocu i potrosenom novcu ne vrijedi raspravljati. – P je komentar na situaciju o kojoj je bezvrijedno raspravljati jer se steta ne moze nadoknaditi.

Opasala se jezikom k(a)o kuja repom. – P je komentar za zenu koja ogovara.

Oprostajno vece. – F oznacava zadnje vece djevojke koja ce su udati, njeno druzenje sa prijateljicama, pogotovo ako ce otici da zivi u grad svoga supruga; ona se oprasta i sa svojim prijateljicama i sa svojim djevojjastvom jer ce uskoro biti zena, v. *Momacko vece*.

Opjegavila je – rodice zensko. – I je praznovjerica po kojoj narod vjeruje da ce trudnica koja je dobila pjege po licu, koja se na neki nacin “proruznila” roditi kcerku, a ne sina. Naravno, ona koja ce roditi sina, ona je i dalje ostala “lijepa”, v. *Dobio dijete*.

Osusio sa k(a)o ciganski svetac (u odzaku) – P se odnosi na covjeka koji je smrsao poput ciganskog ceribase (kralja) kojeg su Cigani susili u u odzaku u zelji da i oni imaju svoga sveca.

Ostrokondze se ne diraju. – F tvrdi da ostrokondze jedna drugu ne ogovaraju; tur. ostrokondza – svadljiva zena, v. *Vrana vrani oci ne kopa*.

Othranio guju (zmiju) u njedrima. – P naglasava da je neko odgojio onoga ko mu je uzvratilo nazahvalnoscu, a katkada cak i neprijateljstvom, odgovara lat. *Viperam sub ala nutricare*.

Otac mu se u grobu prevrce. – P; ako sin postupa u suprotnosti sa principima oca koji je mrtav.

Otkupio sestru. – F oznacava arh. obicaj koji je vezan za v. *Krivu mladenku*. Kada se kriva mladenka otkrije, brat mlade odu u sobu po sestru i dovede je pred mladozenju, ali prije nego sto je preda mladozenji trazi od njega novac. Ovo je ostatak obicaja kada su se nevjeste prodavale.

Otvaramu knjigu. – F; kaze se za covjeka koji je isao kod hodze da mu dadne savjet. Neke hodze se bave islamskom astrologijom i veoma dobro znaju izreci proslost, a i buducnost, ovo proricanje je povezano sa v. *Hodzinim zapisom*, jer poslije astroske dijagnoze dolazi hodzin zapis kao terapija, v. *Otvorila mu se knjiga*. nekoga ko pije i ide za tim da se sto prije napije, pa izgleda kao otvorena dizna, ili diza kroz koju prolazi tecnost. Njem. *Düsa* – ventilska cijev kroz koju prolazi tecnost.

Otvorila mu se knjiga. – F ima dva tumacenja; 1. kaze se za nekoga ko je isao hodzi i on je v. *Otvaramu knjigu*, misli se da je osoba nasla odgovor na svoje probleme kada se knjiga otvorila. 2. ljudi katkada cine samoinicijativno sljedece: kada imaju neki problem onda sami, nasumice otvaraju, rasklope neku knjigu do koje mnogo drze (Kur’an, Biblija, ili neki rjecnik simbola) ocekujući da ce u njoj naci odgovor i objasnjenje za svoje preokupacije.

Ozeni mladu – prije ces ostariti. – P je opomena muskarcima koji su u godinama. Ako ozeni djevojku koja je u punoj snazi ona ce ga “iscijediti” svojim tjelesnim i duhovnim zahtjevima te ce mu to istrositi organizam, sto ne mora biti pravilo.

Ozenio se pod vrбом. – P; narod ne drzi do kvaliteta vrbinog drveta, a sama P znaci da dvoje nevjenčano zive.

P

Pada zvijezda – (brzo) pozeli nesto. – I se koristi u trenutku kada jedno od dvije osobe ugleda kometu kako leti preko neba. U narodu postoji praznovjerica da covjek u tome trenutku treba pozeljati nesto i da ce mu ta “njegova” zvijezda ispuniti zelju.

Pade Bosna k(a)o zrela jabuka u sultanovo krilo. – Stara P iz XV stoljeca koja potvrđuje neminovnost bosanske sudbine i povijesti. Politicka situacija u Bosni u svemu je isla na ruke Turcima: nedostatak kraljevog autoriteta, svadje visokoga plemstva, vjerska neistrajnost bogumila, nezainteresovanost krsćanske Evrope za Bosnu – ucinili su zrele preduslove da Bosna 1463. godine dodje pod tursku vlast. Kao dozrela jabuka koja ceka da je neko ubere, tako je i Bosna “spremno” dočekala da kao kakav dar padne u krilo sultanu Mehmedu II Fatihu.

Pala hatma. – F je komentar onoga koji v. *Baca grah*. Kada onaj koji prorice sudbinu uoci da se “otvorilo” svih sedam hatmi, tj. “kuca” tom prilikom prouci namjensku molitvu tj. dovu i kaze F onome kome prorice sudbinu. To znaci da je doslo vrijeme odluke da se uradi ono sto je planirano. Arpski: *hatm* – završiti.

Pametnog nece dva puta iz iste rupe ugristi zmija. – P je parafrazirani hadis koji je usao u stalnu upotrebu u bosnjačku naciju: covjek ne smije dozvoliti da strada dva puta na isti nacin, od istoga zla, jer ako mu se to desi znaci da ne uci na svojim greskama i da je naivan.

Para na paru, a fukara na fukaru. – P govori o tome da se bogati sa bogatima druze, a sirotinja sa sirotinjom.

Pazi da na tudju sjenu ne nagazi (stane). – I se odnosi na osobu koja je narocito pazljiva i koja nikoga ne zeli da uvrijedi. Porijeklo gazenja sjene je arh. praznovjerica koje se boje oni cija je sjena nagazena, smatraju da ce im osoba koja im je stala na sjenu nanijeti neko zlo.

Petanest akademskih minuta – F oznacava cekanje da se svi okupe kako bi se pocelo sa sastankom ili manifestacijom. Francuska Akademija je uvela obicaj da se ni jedan njen clan ne ceka vise od petnaest minuta, a tada sastanak pocinje iako svi nisu prisutni.

P(i)jana glava ne nosi bajraka. – P istice da onaj koji je (cesto) pijan nije u stanju da obavlja neki ozbiljan posao, kao npr. da bude bajraktar.

Pitali kadiju: "Bojis li se zene?" "Ko se zla ne boji?!" – Arh. P koja negativno karakterise zensku narav.

Pivo i punica su najbolji kada su hladni. – P; poslovicna je netrpeljivost punica prema zetovima, a i obratno; pivo se pije hladno, a punica ako je hladna tada je mrtva, v. *U punicu i Sunce...*

Po danu hasta – a nocu k(a)o lasta. – P je komentar na one osobe koje se preko dana prenemazu kada treba nesto uciniti, a uvece su horni da idu u provod, cesto se odnosi na djecu.

Podmece (mi) kukavicje jaje. – P se kaze ako neko nekome hoce da podvali kako bi taj ispaio kriv. Ptica kukavica svoje jaje stavlja u tudje gnijezdo kako bi osigurala svoje ptice.

Podvirio(la) poda se. – F se kaze se za djecaka (rjedje za djevojci) koji su u pubertetu i koji su gledajuci svoje tijelo i svoje spolne organe shvatili da su postali drugaciji nego prije.

Poklonjenom konju se ne gleda u zube. – P je sugestija: ako neko dobije nesto na poklon, neuctivo je traziti nedostatke tom poklonu. Konjima se gleda u zube da bi se pri kupovini ustanovila njegova starost i zdravlje; odgovara lat.: *Equi donati dentes non inspiciuntur.*

Poklopile se kazaljke – neko misli na tebe. – I je dio praznovjerice: kada neko zapita nekoga koliko je sati, a drugi mu kaze da je onoliko sati koliko moze biti kada se poklope kazaljke (podne, jedan i pet, dva i deset, itd.) i upitani moce kazati izreku. Kazaljke priljubljene jedna uz drugu vjerovatno simboliziraju bliskost sa osobom koja tada misli na onoga koji je pitao koliko je sati.

Poljubi i ostavi. – F; ako neko nece da prihvati ono sto mu se nudi, bilo da je to hrana ili poklon, tada mu se ovako odgovori, v. *Nudjen k(a)o i cascen.*

Pomakni se sa mjesta. – I; ako neko prica o necemu ruznom, npr. o nekoj bolesti, ili nesreci, onda mu ovo kazu kako sam sebe ne bi urekao, jer prica o necemu sto po uvjerenju naroda ucestvuje sejtan/djavo, v. *Da tri puta pljucnem, i Nemoj (ne valja) na sebi pokazivati.*

Pomoz(i) Boze neudatu, a udatu ima ko. – P je maksima da treba pomagati neudate, a sirote djevojke.

Popi(j) malo da te ne uhv(f)ati meza. – P je ironija i kaze se onome koji mnogo pije, a malo mezi.

Popili su brudersaft. – F se odnosi na dvije osobe koje su popile pice sa namjerom da se pobratime (ili posestre, ako su u pitnju zenske osobe); sa casama u ruckama unakrste ruke tako da naprave oblik karike i ispiju pice na eks. Njem. Bruderschaft – pobratimstvo.

Popismanio se. – F; kaze se za nekoga ko je odustao od necega, ili se pokajao; tur. pismanluk – kajanje, odustajanje v. *Posuo se pepelom.*

Pospite mladu kukuruzom (p)senicom! – Arh. F koju izvikuje stari svat prilikom ulaska u dom mladozenje. Praznovjerica istice da ce dom, a i mlada biti plodniji jer je zito simbol plodnosti.

Postelja najprije pomiri covjeka sa zenom. – P naglasava vaznost intimnih odnosa u braku.

Postices kada niko ne bude postio! – P je ujedno i prijetnja onome koji se ne pridrzava zakona posta u mjesecu Ramazanu; ili da ce mu biti tesko, da nece imati sta jesti kada svi ostali budi imali hranu.

Posuo se pepelom. – P; postojao je paganski obicaj da se onaj koji je u tuzi za umrlom osobom pospe pepelom te iste osobe koja je spaljena, danas se odnosi na nekoga ko zali za necim i ujedno se kaje zbog necega, v. *Popismanio se.*

Postenje – pamet, a vjeru obred cuva. – P naglasava da pamet treba da cuva covjekovo postenje, a ispoljavanje religioznih rituala odrzavaju vjeru jednoga naroda.

Popravio se. – F; ovako se kaze za alkoholicara koji je v. *Na sefte* pio alkohol kako bi ublazio osjecaj mamurluka. Posto popije casicu–dvije vise ne osjeca drhtanje ruku, nije mamuran, nego je opet pripit ili cak pijan, v. *Strunio rosu sa srca.*

Porefenali se. – F se odnosi na osobe koje su se dogovorile da zajedno snose neki trosak, najcesce se odnosi na ceh u kafani, odnosno aksamluk. Tur. refena – zajednicki trosak, v. *Refena gradi kucu.*

Pravi ispracaj. – F je informacija i komentar koji se odnosi na onoga koji uskoro treba ici u vojsku. Povodom odlaska mladica da sluzi vojni rok, porodica regruta pravi svecanost na koju se pozivaju mladicevi i porodici prijatelji. Obicaj je veoma star, a ispracaj ima funkciju oprastanja sa mladicstvom, jer regrut iz vojske izlazi kao zreo muskarac spreman za vjencanje. Uz to ispracaj ima funkciju i stvarnog oprastanja jer se nekada odlazak u vojsku smatrao zadnjim vidjenjem te osobe posto se u vojsci, tj. ratu cesce ginulo. v. *Ima falinku.*

Pravi racun bez krcmara. – P kaze: krcmar je taj koji je duzan da napravi racun, pa tako ne treba ni covjek da planira nesto dok se nije dogovorio sa onim koji se bolje razumije u posao koji treba obaviti, v. narednu:

Pravis pitu bez tepsije. – P se kaze onome ko planira neki posao, a nema osnovnih mogucnosti da taj posao zapocne; takav posao nece mu uspjeti, v. *Zec u sumi, a razanj se sijece.*

Pred kijamet svakakav alamet. – P kaze: vjernici katkada u nekim situacijama vide predzanke Kijametskog/Sudnjeg dana, pa tako kada se desi nesto sto ranije nisu upamtili, ili znali da se desava to protumace kao dolazak Kijametskog dana, tur. alamet – predznak, v. *Bit ce skoro propast Svijeta...*

Preskocila ga macka. – F je komentar na dogadjaj prilikom v. *Cuvanja pokojnika.* Ako se slucajno desi da pokojnika koji lezi u postelji preskoci macka, ili preleti leptir to se praznovjerno tumaci da je njegovo tijelo zarobio demon koji ce ga pretvoriti u vukodlaka. Vjerovanje je iz predkrscanskog doba i skoro sasvim je

iscezlo.

Presla mi macka preko puta. – U narodu postoji uvjerenju da prelazak macke, koja je po krscanskom vjerovanju djavolova pratilja, preko necijeg puta donosi nesrecu; ovako kaze onaj koji je praznovjieran i kome se nesto lose desilo, pripisujuci svoju nesrecu urokljivosti macke.

Prevrnula ti se papuca – doce ti gosti. – I je praznovjerica koja prevrnutu papucu objasnjava kao znak necije posjete, v. *Udario sam se u lakat, neko ce nam doci i Svrbi me lijevi taban...*

Pidrzi mi majko ovo kopile, da se one kurve napsujem. – Veoma duhovita P koja ilustrira malogradjansko licemjerje. Arh.: kopile – vanbracno dijete.

Prije nego sto zaprosis djevojku upoznaj majku. – P sugerise mogucem mladozenji da prije odluke da se vjenca sa djevojkom upozna njenu majku da vidi kakva je mati domacica i supruga, jer ce slicna biti i njegova buduca zena, v. *Gledaj majku... i Upoznaj majku – znaces kakva ce ti cura biti zena.*

Prije roka dade, pa se ne udade. – Arh. P koja je komentar za djevojku koja je prije braka imala buran zivot, pa se zato nije uspjela udati posto je niko nije htio jer nije bila nevina.

Primila jabuku. – F je komentar na arh. obicaj da djevojka primi (ili odbije) jabuku koju joj mladac ponudi. Primanje jabuke je znak da je djevojka prihvatila mladicevu ponudu da je on isprosi, v. *Isprosio je* od njenih roditelja.

Prospi vodu za njim. – I je praznovjerica i kaze se obicno u situacijama kada neko ide da uradi neki vazan posao, jer ako se prospje voda za onim koji odlazi da obavi posao smatra se da ce mu to biti uspjesno i jednostavno uciniti, v. *Stani, da prospem vodu.*

Prosuo si so, a to ne valja. – I je praznovjerica, a kaze se nekome ko je prevrnuo slanik, a to znaci da ce mu se nesto ruzno desiti, jer prospipati so koja je vazna za hranu u narodu predstavlja los predznak.

Pros(a) ispod lotri (merdevina.) – I je praznovjerica, a kaze se za nekoga ko jeste (a mozda i nije) to ucinio, ali taj cin je los znak za srecu onoga na koga se odnosi izreka. Etimologija izreke nepoznata.

Protjer(a)o devu kroz iglene usi. – P je nastala na osnovu hadisa, a govori o necijem uspjehu u necemu sto je zaista veoma tesko, sto je skoro neizvodivo, kao sto je nemoguće protjerati kamilu kroz usice igle.

Provaljajte djecaka na postelji. – F je sugestija starog svata na svadbi u domu mladozenje. Arh. je obicaj bio da prije nego sto mladenci odu u loznicu uzmu zdravog djecaka koji ce se provljati, igrati na postelji u koju ce oni leci. Time je izrazena zelja i vjerovanje da ce bracni par dobiti isto tako zdravog sina. (Obicaj nikada nije vezan za djevojciću.)

Ptici koja stalno mijenja gnijeздо, perje se prorjedjuje. – P se odnosi na zenu koja cesto mijenja partnere, ali i na osobe u politici koje gube na popularnosti izmedju ostalog i zato sto cesto mijenjaju svoja politicka ubjedjenja.

Punih usta se ne prica. – I; roditeljska opomena djeci da ne govore punih usta dok rucaju, jer to je gest nervoznih karaktera i papana.

Puno casti – nimalo masti. – P istice stanje neke osobe kojoj se ukazuju provizorne casti, ali ona nema stvarne koristi od takvog iskazivanje postovanja.

Puno k(a)o jaje i mnostvo k(a)o riza. – I se izgovara prilikom vjencanja kada svatovi posipaju mladence rizom, a mladoj darivaju jaje, sve u zelji da im u domu bude sve ispunjeno kao sto je ljuska jajeta puna i da im se porod umnozi mnostvom rize.

Pusti horoza na prag, prhnu(t) ce ti na tavan. – P se odnosi na covjeka koji se voli nepozvan uvaliti nekome u dom ili u neko drustvo.

R

Radi robe sta hoces, ali neces dokle hoces. – P je parafraza hadisa ciji doslovni prevod znaci: "O covjece, radi sta hoces, ali znaj da ces umrijeti." P istice slobodu ljudskog djelovanja, ali i podsjeća da sve ima svoje granice.

Radi uroka. – F je odgovor onome koji pita zasto neko nosi, ili cini nesto sto onaj koji pita ne razumije. Npr.: neko nosi sa sobom nesto sto je za njega talisman, pa ako to neko vidi moze ga pitati zasto to nosi, a upitani mu moze ovako odgovoriti.

Rakija hljebu kandzija. – P je metafora koja upozorava da pijan covjek "tjera" od sebe kruh, kao sto se konj tjera kandzijom.

Ranu na ranu stavi, izljecices obje. – P upucuje na bliskost dusa koje su pogodjene nesrecom i koje saosjecaju jedna sa drugom i pomazu da prevazidju dusevni bol.

Razbijeno ogledalo donosi sedam godina nesrece. – P je praznovjerica, v. F *Sedam godina nesrece.*

Razlomljena proha ne moze se vise sastaviti. – P je aluzija na prijateljstvo ili brak koji kada puknu tesko da se mogu ponovo obnoviti.

Razroke zene – razroke i noge. – I je praznovjerica i istice da zene koje su razroke, zrikave, olako stupaju u intimne odnose, a njihovo stanje se slikovito poredi: posto im oci nisu sastavljene, uskladjene u jednom

smijeru, onda im ni noge nisu sastavljene, tj. rastavljene su i spremne za seksualni cin.

Razvila bajrak. – P je komentar za zensku osobu koja nemoralno zivi, kao da mase zastavom da bi skrenula pozornost na sebe.

Rdjavoj majci i djeca pastorci. – P je komentar na lose materinstvo, ali i na narodnog vodju koji se ne odnosi ocinski prema svome narodu.

Refena kucu gradi. – P naglasava da zajednicko ulaganje svih ukucana doprinosi napretku porodice i doma, tur. refena – zajednicki trosak, v. *Porefenali se.*

Rekla – kazala. – F koja onomatopejicno ilustrira mahalsko naklapanje, odgovara latinskoj: Fama volat.

Ribama sadaka, a meni nafaka. – P se obicno kaze kada se donese stari kruh na most i posto se izmrvi baci se u rijeku da ga ribe pojedu, ovim se isticice da svaka sadaka donosi nafaku.

Rod(bina) djevojku udaje, a otac joj prciju daje. – Arh. P koja isticice da je jednako vazan i rod, kao i miraz (arh. prcija) za uspjesnu udaju djevojke.

Rukama daji – nogama trazi. – P kaze: kada nekome treba posuditi novac - treba ga dati, ali kada covjek treba da dobije nazad posudjeni novac onda mora hodati, traziti onoga kojem je novac posudjen.

Ruku bih u vatru stavio! – F je zakletva kojom onaj koji se zaklinje kao zalog svojih rijeci daje svoju ruku. Pripadnici paganskih naroda na ovaj nacin su dokazivali svoju nevinost pred optuzbama, ako se relativno malo opeku i ako im rana brzo zaraste proglašavani su nevinima, u protivnome bili su krivi.

Š

Sadi lozu iz temelja, zeni sina od plemena. – Arh. P koja je maksima kako se treba postupati da bi ucinak bio bolji.

Saljeva mu strahu. – I; Kaze se da je nekome potrebno saljevati strahu ko je "prepadnut" kome se desavaju naizgled neobjasnjive stvari, koga je neko "urekao", ili ko je na pocetku psihicke bolesti. Najcesci oblik saljevanja straha je da se u vodu stavi rastopljeno olovo, dlake iz kose osobe kojoj se saljeva straha, sve se to stavi u bocu, izgovore se za to odredjene molitve i tom vodom se osoba svaki dan umiva, a ocekuje se da ce ga ta terapija izljeciti. Dakle strah, straha, (Hrvati i Srbi kazu strava) tj. mora koja je teska kao olovo salije se, sabije u bocu, a iz boce izadje kao dobri dzin na lice, na glavu i ona postane cisca, zdravija.

Samo da je visi moj krov (kuca). – P je ironican komentar na komsijsko nadmetanje ko ce imati u ulici visu kucu. Ovdje je kuca statusni simbol, a cesto se komsije nadmecu i ko ce imati bolju ogradu, zatim bolji automobil, televizor, videokameru, mobitel, kompjuter, muzicku liniju itd.

Samo kurve radjaju sinove. – P koju govore oni ocevi koji imaju samo kcerke za djecu, time vrijedjaju i oceve i majke koji su upravo dobili djecaka.

Samo se kurvama naprijed placa – P je cest komentar gosta kojem konobar zeli odmah da naplati uslugu u kafani i time ga poistovjecuju sa prostitutkom. U narodnoj svijesti pojam kurva i prostitutka su izjednaceni mada ne znace isto.

Sanjala sam da mi je ispao zdrav zub. – I; nas svijet se praznovijerno boji ovoga sna jer u prozuetku izreke, ukoliko sanjac zna kako se tumaci taj san kaze se da je pribojava da ce mu neko blizak umrijeti, a ako ne zna znacenje sna onda ce mu najvjerojatnije neko reci da bi mozda mogao neko iz njegove blizine da umre.

Sanjao sam govno – imacu neki dobitak. – U narodu se praznovjerno vjeruje da sanjanje ljudskog izmeta predskazuje dobitak onome ko ga je sanjao.

Sastavio mu dairu. – P se odnosi na onoga kome je hodza morao kroz vjersko magijski cin da pomogne. Tur.: daire – krug, je magijski ritual prizivanja dzinova da bi ovi pomogli ljudima, v. *La(h)ko je dairu sastaviti...*

Sa zenom i puskom ne valja se saliti. – Ahr. P koja naglasava da se sa opasnim stvarima i ljudima ne treba igrati jer se ne zna kako ce oni reagirati.

Sedam godina nesrece. – F je komentar kada neko razbije ogledalo u kuci. Praznovjerje kaze da ce taj dom sedam godina biti nesretan ako neko od ukucana razbije ogledalo, jer se u razbijenom ogledalu srusio i cijeli odraz toga doma, znaci "srusila" se harmonija u obitelji.

Selo naucii medvj(dj)eda igrati. – P isticice da okolina utice na formiranje pojedinca makar on bio nezgrapian i divlji poput medvjeda.

Sestra je bratu grad, a brat sestri jad. – P isticice ljubav sestre prema bratu i bratov odnos prema sestri. Poznato je da sestra mnogo cesce (i vise) voli brata, nego sto brat voli sestru.

Sestra sestru u raju ne prepoznaje. – Arh. P iz predislamskog perioda u BiH, a odnosi se na one zenske osobe koje su se po smrti svoje sestre udale za svoga zeta. U narodu se smatra da je dusa umrle sestre nesretna, jer je njen muz sada sa njenom sestrom, a kada i ta sestra dodje na Nebo, u Raj dusa povrijedjene sestre praviti ce se da ne poznaje dusu svoje sestre. U Bizantu je bio obicaj da muz po smrti zene ozeni svastiku (levantski brak) kako bi imao da mu pomogne oko djece i u domacinstvu, medjutim obicajno

pravo u tadanjoj Bosni to nije prihvatilo i zbog toga je nastala ova izreka kao opomena i savjet da se to ne cini. Izreka je bila u upotrebi i cijelo vrijeme turskoga perioda u Bosni, a odnosila se na katolike i pravoslavce.

Sin sa tehnickom greskom. – I je saljivi komentar, tj. odgovor na pitanje sta je nekome zena rodila, sina ili kcerku. Tehnicka greska se sastoji u tome sto dijete nema muski spolni organ, nego zenski.

Sit gladnom ne vjeruje. – P kaze: bogatiji nisu bas spremni da gledaju bijedu sirotinje i ne vjeruju u njihove motive za poboljsanje zivota, jer bogatom je zivot dobar.

Sjah(a) Kurta da uzjase Murta. – P istice da je svaka vlast slicna, a da je narod konj kojega svaka vlast jasi.

Sjela na makaze (noz). – I se izgovara kao praznovjerno predskazanje za trudnicu. Na seciju se stavi ispod jednog jastuka makaze, a ispod drugog noz. Tada se trudnica uvede u sobu i posto zeli da sazna sta ce roditi kaze da sjedne na jastuk koji hoce. Ako se ispostavi da je sjela na jastuk ispod kojeg su makaze, u narodu se vjeruje da ce roditi kcerku, posto je krojenje uglavnom zenski posao, a ako sjedne na noz ocekuje se da ce roditi sina, jer je noz kao oruzje simbol dostojan muskarca.

Slike ima – tona nema. – P; kada se muz i zena posvadjaju, pa zena nece da govori sa njim neko vrijeme onda on ovako opise tu situaciju, dakle to izgleda (kao neispravan) tv aprarat na kojem ima slika, ali je ton utisan, ili je pokvaren zvucnik.

Slozna braca kucu grade, a neslozna razgradjuju. – P istice vaznost sloge u obitelji, ali i u naciji, slicna je lat.: Concordia parvae res crescunt, discordia et maximae dilabuntur.

Sluti na sirotinju. – I se koristi kada neko poslije objeda jede ostatak kruha, tada mu se kaze ova izreka jer u narodu postoji praznovjerno uvjerenje da ce onaj koji jede suh kruh osiromasiti.

Sluti na svadju. – I se kaze ako izmedju dvoje koji objeduju lezi noz; tada po narodnom praznovjerici to moze znaciti svadju izmedju to dvoje, pa shodno tome neko od njih moze izreci ovu I.

Smije me udariti samo onaj ko me (je) rodio. – I istice ponos i uvazavanje roditelja istovremeno u situaciji kada u kofliktu druga strana prijeti fizickim razracunavanjem.

Snaga hamajlije zavisi od vjere u nju. – P sugerira da covjek treba biti vijernik ako zeli da mu amajlija pomogne.

S njim valja abdest uzimati. – P je pohvala, a odnosi se na osobu koja se rijetko pojavljuje u drustvu, koja je dakle na izvjestan nacin neokaljana porocima, znaci toliko je moralno cista da je pozeljno uz tu osobu uzimati abdest prije namaza.

Spala ti je papuca – pazi da nesto ne zaboravis. – I je praznovjerica po kojoj ce onaj kome je spala papuca sa noge nesto zaboraviti.

S parama je vruc dzep, a hladna postelja i srce. – P naglasava da je u braku vaznija emotivna sloga supruznika nego imovno stanje.

S pogleda na smijeh, sa smijeha na grijeh. – P komentira kako dolazi do iskusenja izmedju mladih.

Sreca ulazi u dom u kojem se cuje smijeh. – P istice da sreca donosi jos vise srece.

Sretna je kuca u kojoj ima mrava. – I je praznovjerica koja tvrdi da prisustvo mrava u domu donosi sreću u tu kucu. Mravi kao simbol velikih radnika, uslovljavaju takvo misljenje jer njihov rad oznacava sreću.

Sretnom covjeku zene umiru, a nesretnom kobile crkavaju. – P je epilog narodne price u kojoj su covjeku umirale kobile i niko mu nije dosao da pita treba li mu pomoc, a kada mu je umrla zena, odmah su dosli sa namjerom da ga ponovo zene i da se vesele na njegovoj svadbi.

Stani da ispusim cigaretu. – Veoma cesta F mahalusa: ako se nekome ide kuci, a mahalusi jos ne ide, mahalusi je mjerilo vremena ispijanje kafe i cigareta, mahalusa je "kulturna" i nece da pusi ulicom i zato ju treba pricekati dok ispusi.

Stao k(a)o binamaz pred dzamiju. – P se kaze kao komentar na neciju zbunjenost i osjecnje krivice, i poredi se sa osobom koja nije dobar vijernik, jer neredovno klanja. Tur. binamaz – musliman koji neredovno klanja namaze.

Stari covjek, mlada zena – kolaci, stara zena, mlad covjek – korbaci. – P ilustrira i favorizira brak izmedju starijeg muskarca i mladje zene u odnosu na stariju zenu i mladjeg muskarca. Tur.: kyrbac – bic.

Stavio kamen na plocu. – F oznacava postupak prisutan kod mnogih nacija i vjera: pri posjeti grobu pokojnika posjetioci imaju obicaj da stave kamen na plocu ili na sam grob. Porijeklo te pojave je iz prastarih vremena: kada bi rodbina pokojnika prolazila kraj groba dodavala bi uvijek kamenje na humku kako zivotinje ne bi oskrnavile grob, jer ukopavanje u starome vijeku nije vrseno na dovoljno sigurnoj dubini površine tla po kojem hodaju zvijeri.

Stavio mindzusu. – F je izraz negodovanja starijih generacija kada neko od muske djece u porodici stavi nausnicu. U srednjem vijeku nausnicu su stavljali ljudi tada rizicnoga zanimanja; glumci, ljekari, gusari itd. U slucaju da ih neko ubije nausnica je bila naknada onome ko je voljan da zakopa umrlu osobu, prethodno mu skinuvši ukras sa uha.

Stavio mu (je) novac pod jastuk. – F oznacava da je neko ucinio novcani poklon novorodjetcu. U BiH je

obicaj da se novorodjenom djetetu, pri prvoj posjeti roditelja koje su dobili dijete stavi novčanica pod jastuk, a to simbolizira blagostanje onoga kome je novac poklonjen.

Stigla ga suza sirotinjska. – P ima dva znacenja: 1. kada se neko ogrijesi o drugu osobu koja je slabija, pa mu se poslije desi neka nesreca kao kazna zato sto se ogrijesio o nevinu osobu, 2. ako neko osiromasi on ce plakati za izgubljenim bogatstvom jer je postao siromah.

Strunio rosu sa srca. – P je poetski izraz koji oznacava da je neko popio ujutru rakiju; njegovom srcu preko noci bilo je toliko “hladno” da se cak i rosa uhvatila po njemu; v. *Na sefte*.

Svadja medju bracom isto je sto i krna na noktima zene. – P bosanskih Sefarda prevedena sa ladino jezika, a naglasava da je svadja izmedju brace kratkotrajna i da iscezne kao i krna (kna) sa nokata zene. Jevrejke su, vidjevsi da Bosnjakinje farbaju nokte kanom i same prihvatile taj oblik ukrasavanja.

Svaki Cigo svoga konja hvali. – P kaze: svako hvali ono sto prodaje bas kao sto Romi znaju hvaliti svoje konje.

Svekrva zaboravlja da je bila snaha. – P se odnosi na zaboravne zene, ali i muskarce.

Sve su djevojke djevice dok trbuh suti. – Ironicna P koja komentira djevojacko postenje.

Sve su pite – pite, samo je burek pitac. – P; pite: sirnica, zeljanica, jajarusa, kvrgusa, misiracpita, (tikvopita) krompirusa, maslenica, uckurusa itd. sve su zenskog roda jedino je burek muskog roda, jedini je musko medju pitama, i zato je djoja bolji. Mada se za zeljanicu moze reci u muskom rodu: zeljanik.

Sveti kamen. – F ima tezinu P, a potice iz bosanske price: Zena se zalila hodzi da je muz svaki put kada se pijan vrati kuci istuce zato sto ona mu prigovara zbog pijanstva. On joj dadne jedan kamicak i kaze: “Ubuduce kada ti se muz vrati kuci ti stavi ovaj ‘sveti kamen’ pod jezik.” Poslije dva dana dolazi zena i zahvaljuje se hodzi i govori mu da ju muz vise ne tuce. Jasan je ucinak S. k. – kada se kamen stavi u usta tesko je govoriti zbog opasnosti da se kamen ne proguta. Drugim rijecima, ova F je pouka zeni da ne prigovara muzu kada se on iz kafane pijan vrati kuci.

Svezali ga hudami. – P se odnosi na covjeka kojem nista ne polazi za rukom, kao da su ga neke sile obuzele. Tur. hudam – kucni demon koji ukucanima ne da mira.

Svezi cvor. – F je praznovjerni savjet koji se govori kada neko nesto izgubi, ili kada treba da se sjeti da nesto ima uraditi, v. narednu F:

Svezi Dabinu cunu. – F; slicno znacenje ka u prethodna. Daba je praslavenski covjekoliki demon koji pomaze ljudima; potrebno mu je svezeti ”cunu”; napraviti cvor na maramici ili konopcu – i time mu ne dozvoliti da mokri kako bi on sto prije pomogao covjeku da nadje izgubljeno, a ”cunase” odrijesi tek kada se nadje izgubljeno i tada se Dabi dopusti da se olaksa.

Svi jebu, a jedan najeb(a)o. – Saljiva P kada se ide u svatove; naravno, misli se da je nadrljao onaj koji se zeni, jer podnosi najveći trosak, v. *Kad se sirotinja...*

Svrbe me obrve, obradovacu se. – F je praznovjerica;obicno se kaze samom sebi, jer u narodu postoji uvjerenje da je svrabez obrva predznak radosti.

Svrbi me desni dlan. – F je praznovjerica; ako svrbi desni dlan onda narod to tumaci da ce onaj koga svrbi dlan davati pare, v. *Svrbi me lijevi dlan*.

Svrbi me desni taban – putovac. – F je praznovjerica; ljudi kazu da je svrabez desnog tabana predznak putovanja.

Svrbi me lijevi dlan. – F je praznovjerica; kaze se za sebe jer se u narodu misli, a mnogima se to i desava, da kada ih svrbi lijevi dlan da ce dobiti pare.

Svrbi me lijevi taban – neko ce nam doputovati. – F je praznovjerica; ljudi kazu da ce neko doci u goste ako nekoga od ukucana svrbi lijevi taban, v. *Udario sam se...*

Svrbi me nos – svadjacemo se (neko ce mi ga razbiti). – F je praznovjerica; u narodu postoji uvjerenje da ce se prvi posvajati sa svojim sugovornikom onaj koga zasvrbi nos pri razgovoru, ili da ce cak doci do fizickog obracuna.

S

Simsirova grana iz devete gore. – P se odnosi na veoma daleki rod; niti je simsir kvalitetno drvo, a i da jeste to drvo je cak iz devete planine.

Sisani kum. – F ima tezinu P: tradicija sisanog kumstva na tlu Bosne veoma je stara, od Grka su je preuzeli glagoljasi, tada se zvala benedikcija ili strizba. Posto Bosnjaci muslimani nisu krstili djecu, a isli su u posjetu komsijama katolicima i pravoslavicima kada bi ih ovi zovnuli u dom na krstenje djece, bosnjacki narodni duh je, da bi ostao u dobrosusjedskim odnosima sa ostale dvije religije, vremenom spontano ustanovio sisanu kumstvo kako bi mogli da uzvrate gostoljubivoscu svoga doma. Sisani kum, katolik, pravoslavac, a kasnije i musliman dolazio bi u muslimanski dom u doba kada se djetetu treba prvi put u zivotu osisati kosa. Kum bi simbolino osisao kumce i kasnije bi sve bilo po obicaju kod sve tri vjere Bosnjaka: kum bi bio ugosten i uvijek rado vidjen gost u domu gdje je raslo njegovo kumce.

Sta ce mu kuca i pendzeri, kad nema nista u tendzeri. – P naglasava stanje propalog bega. Deklasirani bogatasi nastoje da zadrze lazni sjaj ziveci u svom ambijentu, a cesto nemaju sta ni da jedu. Tur. tendzera –serpa.

Sta ce reci carsija? – F je vjecito pitanje i najveca briga malogradjana, mahalusa u BiH. Mahaluse, koje su svjesne svoga klimavoga socijalnoga statusa uvijek se boje suda onih koji su iznad njih. Otuda njihova neprestana briga za to kakvo ce misljenje imati grad o njihovim neuspjesima ili postupcima uopce.

Sta radi otac? Klanja. Sta radi mati? Krsti se. Sta radis ti? Ja stojim i kamenim se. – Arh. P koja je izraz cudjenja. U narodnoj prici je ovako odgovorilo dijete iz mijesanog braka kada su ga pitali za roditelje.

Sto car ljubi, nije ljubljeno. – Arh. P koja istice da ugledan covjek obicno za zenu dobije onu koja je postena i nevana.

Sto ce meni grizena jabuka, kad ja mogu imat(i) negrizenu. – Arh. P koja je maksima mladica pri izboru nevjeste, pri tome se djevojka koja nije nevana poredi sa nacetom jabukom.

Sto ce ti njiva kad roda ne daje. – P je komentar na zenu nerotkinju.

Sto je zmija ljepša, to je zesca. – P je komentar na lijepe zene za koje narod smatra da imaju "otrovan" karakter.

Sto je na stolu – ponudjeno je. – P se koristi ako se neko ustrucava da uzme ono sto je pred njim. U BiH se smatra ponudjenim ono sto je na stolu, pred ljudima koji zajedno sjede u drustvu. Npr. ako neko ko nema cigareta, a zeli da zapali cigaretu, prisutni, koji to uoci reci ce mu P. Ili ako neko pita da li moze da popije casu vina (a flasa sa vinom je na stolu), tada ce mu reci P.

Sto pogaca u vatri vise stoji, to boljega gosta doceka. – P je: 1. aluzija na stariju djevojku koja se kasno udala, dakle ona je birala i cekala svog pravog izabranika, mada je dugo vremena "gorjela" od zelje da se uda, ili: 2. odogovr djevojke koja se jos nije udala, na pitanje – zasto se ne udaje.

Sto si dalje od rodbine, blizi si Bogu. – P istice da rodbina katkada nije ono sto bi trebala biti i da je bolje biti dalje od takve rodbine.

Sto veca kurva, veca sreca. – P istice sreću nemoralnih osoba, ne mora se odnositi samo na zene. (U iranskom jeziku samo jedno slovo se razlikuje u pojmovima: sreca i kurva.)

Sto vrag ne moze, to mu zena pomogne. – P naglasava domisljatost i lukavost zene.

Sto zna ona – zna cijela mahala. – I; misli se na mahalusu (radio-mileva) koja voli prepircavati i ogovarati druge.

Stuca mi se – neko me spominje. – I je praznovjerica kojom se stucanje doticne osobe tumaci kao da tu osobu upravo tada neko spominje, v. *Gore ti usi...*

I

Tako mu grah pao. – F; ako se nekome desi nesto nepovoljno, narod prokomentira da mu je tako sudjeno, odnosno da mu je to u grahu "zapisano", v. *Baca mu grah.* i donju F:

Tako ti je sudjeno. – Kada se nekome desi nesto sto nije po njegovoj volji ljudi mu kazu da protiv toga ne moze nista uciniti, jer mu je to sudbina.

Tasta zetu malo vari, da mu zlo u kucu uvali. – P izrazava netrpeljivost taste prema zetu.

Tesko kesi cesto kumujuci. – **P je opomena onome ko je galantan prema drugima da bi mogao osiromasiti.**

Tesko kuci gdje mac slusa, a kudolja zapovjeda. – Arh. P koja je aluzija (muz je mac, a zena kudolja) i komentira brak u kojem zena vodi glavnu rijec.

Tesko loncu zacina iz mahale cekajuci. – P je komentar na situaciju u kojoj svi zelevu da ucestvuju kako bi dali svoj prilog rjesenju datog stanja. P je ilustracija mahalskog mentaliteta.

Tesko glavi kojoj rep zapovijeda. – P je komentar na nepromisljene ljude. Ovdje se pod repom podrazumijeva muski spolni organ.

Tesko muzu koji zene nema, a jos teze ko se s vragom veze. – P je opomena muskarcima da trebaju da se zene, ali da pri tome dobro pazе na karakter svoje buduće zene.

Tesko onome ko uzme vruga radi blaga. – P je opomena mladima da se ne zene zbog miraza, ne misleci pri tom na narav svoje nevjestе.

Tesko stricu hraneci sinovca, a djevojci poci za udovca. – P je opomena da je vrlo nezahvalno upustati se u blizak odnos sa nekim ko je ranije imao nekog veoma bliskog, kao sto je sinovac imao oca, a udovac zenu koja mu je umrla.

Travu gazim, a cvijece volim. – I je duhovito opravdanje muskarcu koji ima jos jednu djevojku osim zvanicne, u ovom slucaju trava je prolazna djevojka, a cvijece stalna.

Trazi joj se kiselo – mora da je trudna. – I se odnosi na simptom koji imaju neke trudnice u ranoj trudnici; kod njih je izrazena zelja i potreba za kiselim ukusom. Ovo moze biti i praznovjerica u slucaju kada zena nije trudna, nego joj se jednostavno prothtjelo nesto kiselo, npr. kiseli krastavci, a okolina odmah izvede netacan

zaključak.

Trebala ti se mati obliznuti. – P je kompliment nekome za koga se smatra da je veoma dobar. Pojam "obliznuti" ovdje znaci roditi blizanca, dakle majka je trebala roditi jos jedno dijete koje bi bilo jednako dobro kao i onaj kojemu je upucena pohvala.

Treba popiti vodu iz zvona. – I je sugestija roditeljima cije dijete u dobi kada treba progovoriti jos nije pocelo da govori. Praznovjerica tvrdi da ono dijete koje popije vodu iz zvona treba da progovori. Zvono je simbol snaznog zvuka. V. *Kruh iz ciganske torbe.*

Treci put castis. – I koju koriste uglavnom mladi. Npr. ako se po drugi put sretnu u toku dana (kraceg vremenskog perioda), onda kazu I kako bi njome motivirali susret i odlazak na pice. Cesto I kaze momak djevojci (ili obratno) kako bi na "bezbolniji" nacin zovnuili svoju simpatiju na razgovor. Zasto se bas na treci susret casti uzrok treba traziti u simbolici broja 3.

Tudja majka rane ne zavija. – P istice da neko stran nije spreman da pomogne, moze se odnositi na odnos nenarodnog vladara prema porobljenom narodu.

Tudja zena kao labudica, a svoja kao rakijica. – P je komentar na one muzeve kojima su privlacnije druge zene od sopstvene.

U

U Ciganke je crn obraz, ali puna torba. – P koja na neki nacin favorizira ponasanje slicno ciganskom, znaci dozvoljeno je nekada i prevariti nekoga za svoju korist.

Ucinio je to kroz kapidzik. – P se odnosi na ono sto je ucinjeno mimo zakona, preko neke veze, kroz kapiju, dakle onaj koji je htio da završi neki posao otisao je covjeku kuci, a ne na njegovo radno mjesto, tur. kapidzik – vrata na ulazu u bascu.

Udaj djevojku dok ti drugi kucaju na vrata, jer ces ti poslije kucati na njihova vrata. – P je savjet roditeljima da na vrijeme udaju kcerku kako se poslije ne bi kajali.

Udaj sto mozes dalje, a zeni sto mozes blize. – Arh. P koja je maksima; ako je sin blizu ozenjen on moze pomoci roditeljima. Pri tome se zapostavlja i ponizava vaznost kcerke i njene sreće.

Udala se kurva za djidiju od veceras do jesenas. – Ironicna P koja je komentar na olako sklopljen brak, tur.: gidi – objesenjak.

Udala se tuka za duduka; nit(i) u tuke ruha, nit(i) u duduka kruha. – P slicna prethodnoj, tur. dūdük – frula, u prenesenom znacanju – budala.

Udala se za brigu. – F je komentar i ilustracija jednoga bosnjackoga obicaja, a odnosi se (uglavnom) na zensku osobu: kada se sva djeca u porodici vjencaju, a mati porodice je udovica (stara i bolesna), tada se najmladja kci (katkada i sin) odluci ostati nevjenčan da zivi uz majku i da joj pomaze pod stare dane; ta osoba se dakle "udala" za sve one brige koje se javljaju oko stare i nemoćne osobe.

Udario sam se u lakat, neko ce nam doci. – F je praznovjerica, a obicno je kazu ukucani jer im je to predznak da ce im neko doci u posjetu, v. *Prevrnula ti se papuca...* i *Svrbi me lijevi taban...*

Udovica se i na konja penje, a sve veli: necu. – P islustrira zelju udovice da se ponovo uda, mada se ponasa kao da to ne zeli.

Udovica – s medom priganica. – P karakterise udovice kao los izbor za buducu zenu, jer se poredi sa necim neukusnim kao sto je kajgana sa medom. Tal.: friganica – kajgana.

Uhf(atila) buket (bidermajer). – F je komentar na situaciju za vrijeme vjenčanja. Mlada prilikom izlaska iz zgrade općine baci sa stepenica vjenčani buket (bidermajer je naziv ja vjenčani buket) i ona zenska osoba koja uhvati buket prva ce se udati. (Muskarci se skoro nikada ne trude da uhvate buket.)

Ujutro crveno – uvece mokro. – P je arh. praznovjerica vezana za predvidjanje vremena: ako su ujutro oblaci izrazito cvreni onda narod ocekuje da ce popodne, tj. uvece pasti kisa.

U kakvom si kolu tako moras igrati. – P sugerise da se covjek treba ponasati onako kako to cine i ostali, v. *Kud svi Turci, tu i mali Mujo.*

U ljubavi nije vjere. – P naglasava da vjera nije vazna za izbor voljene osobe.

Umiljato janje dvije majke sisa. – P kaze da onaj ko je taktican, koji zna da se dodvori dvjema osobama, moze imati koristi od obje.

U petak: jesi mi lijepa, u subotu: jesi mi valjana, a u nedjelju: imas li mala? – P islustrira musko udvaranje i zavodjenje djevojke.

Upis(a) mi se u leksikon! – I sa ushicenjem kaze djevojčica djevojčici kada joj pokaze da se njena simpatija, neki djecak upisao u njen leksikon. Leksikon je ovdje teka u koju prijatelji iz razreda upisuju svoje podatke, preokupacije, ambicije.

Upoznaj majku – znaces kakva ce ti cura biti zena. – P upucuje da mladice treba vidjeti majku svoje djevojke kako bi saznao kakva ce mu: zena, domacica i majka biti sadasnja djevojka, v. *Prije nego sto zaprosis djevojku, uponaj majku.*

U se, na se i pada se. – P istice osnovne egzistencijalne principe: da covjek treba imati sta da da pojede (da stavi u sebe); gdje da legne i da se pokrije (da stavi na sebe) i; da ima s kim da spava – (da stavi pod sebe).

U Sunce i punicu ne moze se gledati. – P je sala na racun punica koje se porede sa Suncem (izvor zivota na Zemlji); ali gledanje u Sunce izaziva i bol u ocima i tjera covjeka na suze, i zato se u njih dvoje ne moze gledati, v. *Pivo i punica su najbolji.*

U svojoj kafani se ne pije (cuga). – P je princip nekih valsnika kafica da ne piju, niti se opijaju u svojoj kafani posto znaju kakva im je narav u pijanom stanju.

U tudju zenu djavo je stavio kacicu meda. – P je ilustracija muske zelje za tudjim zenama.

U udovice dvije pameti, a ni jedna joj ne valja. – P islusrira dilemu udovice da li da se uda ili da ostane neudata, a pozeljna i dalje svojim proscima.

Uzdaj se u se i u svoje kljuse. – P istice da se covjek treba pouzdati samo u svoje sposobnosti i sredstva za posao koja su njegova.

Uzela ga pod svoje. – F; kaze se kada neka zena diktira muskarcu nacin zivota.

Uzela so i med. – F je komentar na arh. obicaj mlade prilikom ulaska u dom mladozenje. Svekrva joj ponudi so (ovdje; simbol hrane i doma) i med (simbol zadovoljstva i zdravlja).

Uzmi mladu zenu i staro vino. – P je maksima kako treba birati neke stvari odnosno osobe, i jedno i drugo griju.

Uzmi stara, uzmi cara; uzmi mlada, uzmi vraga. – P je opomomena djevojkama da paze kako biraju buduceg muza, pri cemu se farorizira stariji muskarac.

U zeni ima devet dusa. – P koja naglasava sirinu zenskog karaktera.

V

Valjalo bi (k)ceri da te aga uzme, al(i) oko kuce motaju se samo Cigani. – P istice nesrazmjer zelja i stvarnoga stanja. Djevojci se svidio aga, ali ona njemu nije zapela za oko, pa je otac opominje da zna ko se za nju interesira.

Valjda je nestalo drva ili vode. – P kaze sam za sebe onaj kojeg rijetko ko zove u drustvo, a poruka je narodne price u kojoj su ukucani i magarca povelu na svadbu, na sta je on zakljucio da je nestalo ili vode ili drva koje on svakodnevno nosi.

Veliki je pintihamiz. – P se odnosi na nekoga ko je veoma skrt, a nastala je po imenu Hamida, poznatoga cicije koji je bio savremenik Mehmeda II Al Fatiha. Tur. pinti – skrtac + Hamid.

Vidjela voda svekrvinu kosulju. – Duhovita ironicna P na racun svekrvinog ”prljavog” karaktera, P je epilog price u kojoj je svekrva govorila nevjesti da pazi na higijenu, a kada je nevjesta oprala svekrvinu kosulju vidjela je da je ta kosulja prvljavija od njene kosulje.

Vidjecu te na Sirat-cupriji! – P je opomena i upucena je onome ko se mnogo hvali, ko mnogo grijesi, ko je los musliman. Tur. Syratkóprúsú – most izmedju Dzenneta i Dzehennema po kojem ce na Kijametski dan morati proci svaki covjek ako zeli da njegova dusa stigne u Dzennet.

Vise povuce zenska dlaka nego par volova. – P je hiperbola u kojoj se naglasava snaga zenske volje da se postigne nesto.

Vise volim biti izbjeglica u inostranstvu, nego u svojoj zemlji. – P onih prognanika koji su demoralisani po pitanju povratka u svoj zavicaj.

Vise moze biti pod vodom nego u kuci. – P se odnosi na one muskarce koji nemaju obicaj da budu sa porodicom u kuci. Umjesto toga izlaze u kafanu, na utakmicu, pretežno bez porodice.

Vise voli tudju rdju nego svoj med. – P je komentar na muza koji vara svoju suprugu sa nekom zenom koja je nedostojna njegove zene.

Vise vrijedi sto zena zastedi, nego sto muz zaradi. – P istice sposobnost zenine stednje u braku.

Vjeruj psu do smrti, a zeni do prve prilike. – P omalovazava zensku vijernost.

Vjestica na svoju krv ne trci. – P se odnosi na identicne, a zle karaktere.

Vlast je vlast, a cast je cast. – P se kaze u onoj situaciji kada se nadju u kafani neko sa vlasti i neko ko nije u njoj, a onaj sa vlasti zeli da plati kafanski ceh, na to mu ovaj drugi kaze ovu P i plati njihov ceh, drugim rijecima, onaj sto je platio ceh ima svoj ponos i ne zeli da ga onaj sa vlasti casti.

Vodu, vatru i zenu ne moze covjek nadvladati. – P oznacava zenu kao veliku silu, a u podtekstu kao i nevolju.

Vo je pecen tek kada je kokos ispecena. – Arh. bosanska P koja naglasava da tek pecena kokos moze potvrditi da je i cijela untrasnjost vola ispecena: u srednjovjekovnoj Bosni vola su pekli tako sto su u njega stavljali ovna, a u ovna kokos. Znaci, kada su peceni i kokos i ovan koji su u volu, govece se moze smatrati pecenim.

Voli – ne voli... – F koriste djevojke kada zele da saznaju da li ih neki djecak simpatise, uberu tada cvijet i otkidaju im laticu ponavljajuci naizmjenicno afirmativnu pa negativnu pretpostavku, ako zadnja latica ostane

pri – *voli*, to im je znak da ih djecak simpatise, ako izadje na - *ne voli*, tada ce povjerovati svojoj praznovjerici da ih taj djecak ne simpatise.

Vrana vrani oci ne kopa. – P kaze: vrane ovdje simboliziraju negativne karaktere, dakle, slicni ljudi nece jedni drugima smetati nego ce ciniti sve da nanesu stetu nekom ko nije kao oni, v. *Ostrokondze se ne diraju...*

Vratila mu prsten. – F oznacava raskid zaruka pri kojem vjerenica vrati prsten zarucniku koji joj ga je poklonio da simbolizira njihovu namjeru vjencanja.

Vrijedne gace, vrijednu zenu cine. – P naglasava vaznost uspjesnog intimnog zivota da bi zena bila uspjesnija u domacinstvu, gace su metonimija za muski spolni organ, odnosno za intimni odnos, odgovara lat. Penis bonus – pax in domus.

Z

Za autobusom (vozom) i zenom nemoj trcati. – P na saljiv nacin istice da za autobusom ne vrijedi trcati, jer je mala mogucnost da ce sofer stati, isto se odnosi i na zenu koja je odlucila da ode iz muskarcevoga zivota.

Zabavlja komsiluk. – F je komentar koji se odnosi na pijanog covjeka koji je kasno dosao kuci i svojim ponasanjem probudio komsiluk, a komsije se zabavljaju gledajuci ga kako se ponasa.

Za lijek se ne kaze hvala. – P koja se izgovara kada se neko zahvali na datome lijeku, jer se smatra da to nije poklanjanje, nego obaveza svakoga da pomogne nekome ko je bolestan; ili, umjesto zahavle P kaze onaj koji je dobio lijek.

Zalud mi biser, kad mi vrat otkida. – P se odnosi na situaciju u kojoj neko (ne) uziva u blagostanju koje ga emotivno i moralno mnogo kosta.

Zaludu je lali ljepota kad ne mirise. – P je komentar na neku nekompoletnu vrijednost.

Zaludu je zacina, kad nije nacina. – P kaze da je uzaludno da neko nesto ima kada ne zna raspolagati s tim.

Zapalio mu svijecu naopacke. – I je komentar koji se odnosi na arh. obicaj prilikom proklinjanja neke osobe koja je nanijela neko zlo onome ko drzi tu svijecu, a time se zeli da toj osobi sve ide naopacke, kao sto i svijeca stoji. Obicaj je sasvim iscezao.

Zapali svijecu na Safikadinom kaburu. – I je tipicna za Banjalucane, a sugestija je onome ko zeli da mu se ispuni neka zelja. Na pola puta od dzamije Ferhadije u Banjaluci do tvrđjave Kastel nalazi se i danas kabur Safikade uz cije ime se vezuje legenda o nesretnoj i neostvorenoj ljubavi. Predaja kaze da onaj ko zapali svijecu na Safikadinom kaburu u namjeri da mu se ostvari neka intimna zelja, ima sanse da mu se njegovo nadanje ostvari. Najcesce su paljene svijece u zeli da se ostvari zeljena ljubav, a to su cinili i studenti u zelji da poloze ispit. Mada je u pitanju praznovjerica, ovaj obicaj u Banjaluci je bio veoma rasiren i omiljen. Tur. kada – ugledna zena, kabur – grob.

Zapalo Ciga(ni)na carstvo pa ubio oca. – P; ovdje su Romi prikazani kao beskompromisni, zapravo se misli na covjeka kojem se daju lose osobine, jer su Romi oduvijek gledani kao beskarakterni ljudi, dakle, P kaze; ako neko dobije vlast za kojom je dugo zudio on moze postati veoma surov.

Zapjevala mu seva. – P je komentar na neciju sreću. U narodu postoji uvjerenje da ce onome koji cuje sevinu pjesmu u sumi ta pjesma donijeti sreću.

Zastri ogledalo. – F je opomena prilikom smrti u porodici. U narodu postoji uvjerenje da bi gledajuci u sjajnu površinu (ogledalo, cak i tv ekran) neki clan porodice umrlog mogao vidjeti meleca (andjela) smrti Azraila, koji dolazi po dusu umrlog. Ako bi ga vidio, melec bi uzeo i dusu te, zive osobe i ona bi ostala bez duse. Praznovjerica je prisutna u mnogim religijama.

Zavadila bi dva oka u glavi. – P; misli se na neku zenu koja je veoma sposobna da zavadi ljude, njena moc zavadjanja je hiperbola.

Zavadi se sa zenom da te nasvjetuje. – P naglasava vaznost konstruktivne svadje bracnih supruznika, kada zena intuitivno, ili u afektu izrekne neke veoma dobre ideje.

Za zlom djevojkom reci dobro, a za dobrom kako ti drago. – P je maksima da u sustini treba o ljudima govoriti pozitivno.

Zec u sumi, a razanj se sijece. – P kaze: ako neko planira nesto, a nema osnovne uslove da to uradi, v. *Pravis pitu bez tepsije.*

Zlo cinis, a dobri se nadas. – P je opomena i sugestija da postupci onoga kojem su rijeci upucene nisu u skladu sa njegovim krajnjim zeljama. Covjek ne moze drugima ciniti zlo, a ocekivati da prema njemu ljudi budu blagonakloni.

Zlo sjeme, zao plod, zlo ime, zao rod. – P karakterise negativne ljude i njihovo pokoljenje.

Zmija pod ruzama. – P je komentar na neciji karakter, a katkada je ironicna definicija politike.

Zmija ti pije krv, a ti je pitas da li je zedna. – P je ironican komentar na necije stanje u kojem neko nekome.

Znaju prosioци sto istu, al(i) ne znaju sta dobijaju. – P opominje opreznost pri trazenju bracnog

supružnika.

Zna se ko kosi, a ko vodu nosi. – P naglasava da se u svakom poslu treba znati ko je stručnjak, a ko je običan radnik, pomagač u radu.

Zorom ptice vedrije cvrkucu. – P kaže da čovjek ujutro trezvenije razmišlja, ukoliko nije mahmuran, v. *Sabah je pametniji od aksama.*

Z

Zali me ziva, a ne mrtva. – P koja poziva na saosjećanje prema ljudima za života, a ne tek poslije smrti.

Zena bez poroda – jabuka bez roda. – P je komentar na zenu nerotkinju.

Zena i kokos medje nemaju. – P prikazuje zenu kao osobu koja nema granica u nekim svojim postupcima. Arh.: medja – granica.

Zena ce samo onu tajnu sacuvati koju ne zna. – P naglasava zensko necuvanje tajne.

Zena je k(a)o njiva, ako je ne ores bice posna. – Patrijarhalna P koja upućuje da muž treba učiti zenu šta i kako da radi.

Zena je raj za muza. – P glorifikuje zenu, ali kao objekt vječnog zadovoljstva.

Zena je rođena tri dana prije djavola. – P je komentar na zensku domisljatost i lukavost.

Zena je vragu s udice utekla. – P prikazuje zenu kao vjestiju od djavola.

Zena neće kazati samo ono što ne čuje (zna). – P je komentar na zenu zelju za pricanjem i ogovaranjem.

Zene bracu dijele. – P karakterise neke zene koje su svadljive i koje svojim zadjevicama dovode do svadje između braca.

Zena se u plac, a hrsuz u krive jemine uzda. – P istice karakter zene i lopova. Kada nešto zeli da postigne zena zaplace kako bi ganula muza da joj popusti, a lopov se lazno zaklinje jer misli da će mu to pomoći. Tur. hrsuz – lopov, jemin – zakletva.

Zene su kao rakija, sto su starije to su bolje. – P je parafraza fr. izreke u kojoj se zena porede sa vinom. Dakle zena što je starija ona je duševno bolja. Tvorcí ove P su uglavnom oni muskarci koji vole starije zenske osobe, a osim toga što su ljubitelji suprotnoga spola jednako vole i popiti.

Zeni se iz bliza, kumi se iz daleka. – P je sugestija da čovjek treba imati zenu iz svoje blizine (tako može znati da li je iz dobre obitelji), a da traži kuma iz daleka, kako mu ovaj ne bi prečesto dolazio u posjetu.

Zeni sina kad hoces, a kcerku udaj kad mozes. – Arh. P je bila maksima pri odluci o vjenčavanju potomaka.

Zeno haj(de)mo spavati, mozda bi gosti isli kuci. – Saljiva P koju domaćini kazu kada vide da bi gosti još ostali i da uskoro ne misle ici svojoj kuci, a zapravo bi gosti trebali reci: "Zeno, idemo kuci, mozda bi domaćini spavali."

Zenskoj pusci malo praha treba. – P prikazuje zene kao bica koja se brzo urzuju, ali i uzbude, dakle kao afektivne osobe koje ne razmišljaju suviše racionalno.

Zenu i automobilom nikome ne posudjuj. – P koja je savjet da se ono što je vrijedno ne posudjuje nikome, danas bi se mogla dopuniti i sa kompjuterom i mobitelom.

Zenu i svinju ne uzimaj iz sela. – P ima negativnu konotaciju jer se zena stavlja uz svinju, dakle obje su veoma poznate kao los izbor.

Ziga me – bice promjena vremena. – I kaže onaj koji "ima meteorolosku stanicu u sebi, jer bivse rane u organizmu čovjeka reaguju na nagle promjene vremena.

Zivi za svoj gros. – F se odnosi na nekoga ko živi svoj život ne obaziruci se na to kako živi njegova porodica, v. narednu:

Zivi za tri ceifa. – P oznacava onoga koji ima svoje principe od kojih ne odustaje, njemu je životno zadovoljstvo da ispunjava svoja tri ceifa, npr.: zene, pice, kockanje.

Zivot je prema nekome mati, a prema nekome maceha. – P život poredi sa porodicnom situacijom, majka je skoro uvijek blagonaklonija od macehe.

Zuti zutuju, (a) rumeni putuju. – P je naglasava da oni koji izgledaju bolesni mogu da nadzive one koji su zdravi i rumeni u licu, jer u P rumeni putuju sa ovoga svijeta.